

14-YANVAR — VATAN HIMOYACHILARI KUNI

Xalqaro maydonda o'z so'zi va o'rni ega bo'lib borayotgan Qurolli Kuchlarimizning hozirgi jangovar salohiyatini o'tgan yillar bilan sira taqqoslab bo'lmaydi. Tizimda kechayotgan yangilanish va o'zgarishlar, mashg'ulotlarga singdirilayotgan professional yondashuvlar, xususan, qo'shinlarning jangovar va axloqiy-ruhiy tayyorgarligini oshirishdagi nostandart qadamlar harbiy xizmatchilarning kasbiy tayyorgarligi darajasining o'sishiga xizmat qilmoqda.

Yil davomida zamonaviy poligonlarimiz harbiy xizmatchilarning jangovar mashg'ulotlari, mehnat-u mashqlaridan bir dam tinmagan bo'lsa, ma'naviy poligonlarda ham g'ayratli, shijoatli o'g'lonlarning bilim va ma'naviyatini oshirish chora-tadbirlari aslo to'xtagani yo'q.

“MA’NAVIY YUKSALISH POLIGONIDAN GAPIRAMIZ!”

Qo'shinlarimiz salohiyatini yanada oshirish masalasi kun tartibida turar ekan, harbiy xizmatchilarning yilning to'rt faslida — jazirama-yu qahratonda, yer-u samoda ham qo'yilgan vazifalarni bajarishdan sira ortga chekinmaydi.

BURCHIMIZNI ANGLATGAN LAHZALAR

Ayni damlarda yurtimiz bo'ylab O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tashkil etilganining 33 yilligi hamda Vatan himoyachilari kuni bayrami keng nishonlanmoqda. Bu yilgi “Vatanparvarlik oyli” tadbirlari “Yangi O'zbekiston armiyasi — mamlakat tayanchi, xalqimiz faxri!” shiori ostida olib borilmoqda. Bir-biridan salmoqli ko'rgazmalar, harbiy-vatanparvarlik va sport tadbirlari, atqoli ilm-fan namoyandalari, madaniyat va san'at

arboblari, taniqli sportchilar, Mudofaa vazirligi faxriylari bilan uchrashuvlar “Xalq va armiya — bir tan-u bir jon!” tamoyili asosida bo'lib o'tmoqda.

Shuningdek, Vatan himoyasi yo'lida jonbozlik ko'rsatgan qahramonlarimiz xotirasini yod etish, e'tibor va ko'makka muhtoj urush qatnashchilari va faxriylari holidan xabar olish, ularga moddiy va ma'naviy ko'mak berish tadbirlari yuksak saviyada tashkillashtirilmoqda.

Sa'y-harakatlar mohiyatidagi muhim anglamlardan biri shuki, yil bo'yi davom etadigan ushbu tadbirlarda yurt-doshlarimiz shu Vatan tinchligi va daxlsizligi yo'lidagi javobgarlik, oila oldidagi burch, dunyoda kechayotgan notinchliklar ichida tinchlik naqadar ulug'vor ne'mat ekanini teranroq anglaydi.

JANGOVAR MADANIYAT BIRLASHGAN NUQTA

Poytaxtimizning Olmazor tumanida joylashgan “G'alaba bog'i” yodgorlik majmuasi hududida yangidan bunyod etilgan Mudofaa vazirligi Ma'naviyat va madaniyat departamenti binosining tantanali ochilishi chin ma'noda milliy armiyamizning “ma'naviy poligoni” sifatida baholandi.

Mazkur inshootda vazirlik tasarrufidagi Ma'naviyat va madaniyat hamda Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamentlari faoliyat yuritib kelmoqda.

Departament mutlaq yangi tarkibiyshtat tuzilishida tashkil etilib, unga Qurolli Kuchlar Markaziy ashula va raqs ansambli, Alohida ko'rgazmali-namunali harbiy orkestr, Qurolli Kuchlar davlat muzeyi, “Turon” davlat harbiy teatri birlashtirildi.

(Davomi 3-sahifada)

MUNOSABAT

MILLAT OYDINLARI PESHVOSI

Yangi O'zbekistonda so'nggi yillar milliy ma'naviyatimizning ildizlarini teran o'rganish, targ'ib qilish va yosh avlodning ajdodlariga monand ruhda tarbiyalash borasidagi ishlar karrasiga ko'paydi va davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Ana shu ishlarni amalga oshirishda XX asr boshlarida Turkistonga kirib kelgan jadidlik harakatining bugungi kundagi ahamiyati yanada ortib bormoqda.

Behbudiy uy-muzeyi. Samarqand shahri.

Kuni kecha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ushbu ishlarni yanada jadal-lashtirish va jadidlik harakati mazmun-mohiyatini chuqur-roq o'rganish maqsadida “Turkiston jadidlik harakati-niing asoschisi, atqoli adib va jamoat arbobi, noshir va pedagog Mahmudxo'ja Behbudiy tavalludining 150 yilligini keng nishonlash to'g'risida” imzolagan qarori oldimizda turgan vazifalarni chuqurroq his qilishimizga undaydi.

Turkistonda jadidlikning maydonga kelishida va bu harakatning g'oya hamda dasturining keng yoyilishida Mahmudxo'ja Behbudiy katta o'rin tutadi. Behbudiyning yaqin safdoshlaridan biri

Hoji Muin so'zlari bilan aytadigan bo'lsak, “Bizdagi yangilik rahbarlarining biri va balki birinchi, shubhasiz Mahmudxo'ja Behbudiydir. Behbudiy afandi uyg'onish davri va o'zbek adabiyoti tarixida birinchi o'rinni olur-g'a loyiq bir zotdur...” Zero, “Vatanimiz tarixida g'oyat murakkab va sinovli davr bo'lgan XX asr boshida maydonga chiqqan Mahmudxo'ja Behbudiy milliy ozodlik harakatining buyuk namoyandasi sifatida ilm-fan, ta'lim va tarbiya, adabiyot va san'at, matbuot soha-larini rivojlantirish, jahondagi ilg'or taraqqiyot yutuqlarini o'zlashtirish orqali xalqimiz-niing ong-u tafakkurini yuksal-

tirish hamda hurriyatga eri-shish yo'lida o'z hayotini baxsh etgan fidoyi zotdir.”

Qarorga ko'ra, mutafakkir adibning “Tanlangan asarlar” to'plami, uning hayoti va faoliyatiga bag'ishlangan ilmiy-ommabop kitoblarni nashrga tayyorlash va chop etish ko'zda tutilgan.

Ta'kidlash joizki, Behbu-diy hazratlari qora kuchlar tomonidan xanjar urilib, jisman mahv etilmagan taqdirda ham uni qatag'onning qattol qili-chi kutib turgan edi. Sovet davrining so'nggi yillarigacha u zotning asarlari chop etilma-gani, hatto ismi-sharifi ham taqiq tamg'asi ostida qolgani fikrimga dalildir.

(Davomi 3-sahifada)

OCHERK

TENGI YO'QDIR SHARAF BOBIDA

yoxud jasoratli Dilorom haqida qissa

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti har bir videoselektorni jonli, mazmunli, samarali o'tkazadi. Ularda davlatimiz taraqqiyotining turli sohalari qamrab olinadi. Barchasida el-yurt farovonligi, mamlakat tinchligi bilan bog'liq hayotiy masalalar muhokama qilinadi. Uni ko'rgan odam xuddi Yangi O'zbekiston hayotining qaynoq og'ushiga tushib qolganday sezadi o'zini. Davlat siyosatida barchaning katta-chigigi bo'lmaydi, barchasi birday muhim. Shu bois men ana shu majlislarni doim tinglab, kuzatib boraman.

O'tgan yili 13-dekabr kuni bo'lgan navbatdagi videoselektor majlisida nogiron shaxslar, imkoniyati cheklangan odamlarga g'amxo'rlik ko'rsatish borasida amalga oshirilayotgan ishlar tahlil qilindi. Bunday toifaga mansub insonlarni qo'llab-quvvatlash, ularga shart-sharoit yaratish, kasb-hunar o'rgatish, ko'mak berish bo'yicha muhim vazifalar belgilandi.

Shu kungi yig'ilishda yuz bergan ajoyib voqea shubhasiz, barcha yurtdoshlari-mizning ko'nglini ko'tarib yubordi.

(Davomi 5-sahifada)

O'ZBEK TILIM - O'Z TILIM

Bugungi kunda dunyoda ellik millionga yaqin kishi o'zbek tilida so'zlashmoqda. Chet elliklarning O'zbekistonga kelib, ona tilimizni o'rganayotgani yurtimizning dunyodagi mavqeyi tobora yuksalib borayotganidan dalolat.

Xitoylik Bay Yang xonim ayni paytda poytaxtimizda yashab, o'zbek tilini o'rganib, ilmiy izlanishlar olib bormoqda.

Xitoylik Nodiraning beg'ubor orzulari

— Bu yerda, O'zbekistonda do'stlarim meni Nodira deb chaqirishadi, — deydi Bay Yang. — Bugungi kunda Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetida qiyosiy adabiyotshunoslik bo'yicha birinchi bosqich doktorantiman.

O'zbek tili bilan ilk tanishuvim 2018-yilda Xitoyda boshlangan va o'sha vaqtdayoq unga mehr qo'yib, sevib qolganman. O'zbek tili-niing talaffuzi, jozibasi meni o'ziga maftun qilgan. O'zbekistondagi birinchi ustozim Difuza opa menga mashhur shoira Nodirabegimning hayoti va ijodi haqida so'zlab bergan, menga “Nodira” deb ism qo'ygan. Bilasizmi, boshida Nodirabegim she'rlari va g'azallarini unchalik yaxshi tushunma-

ganman. Hozir esa uning g'azallarini o'qib, ta'sirlanaman va yangi ismim bilan faxrlanaman.

Universitetda ko'pchilikning yordami bilan o'zbek tilini yanada mukammal o'rganyapman. Ayniqsa, ilmiy rahbarim, filologiya fanlari doktori, professor Saodat Muhammadova va Durdona Ermatovadan juda minnatdorman.

Dissertasiyamni himoya qilgach Xitoyga qaytib, universitet talabalariga o'zbek tilini o'rgatmoqchiman. Xitoylik yoshlarni o'zbek tili va madaniyati bilan yaqindan tanishtirish, ikki mamlakat o'rtasida do'stlik aloqalarini mustahkamlashga hissa qo'shish asosiy maqsadimdir.

Zarnigor IBROHIMOVA yozib oldi.

TARIX VA TAQDIR

OTALAR YOQQAN MAYOQ

Qatag'on haqida gap ketganida xalqimizning yetuk shaxslari boshiga tushgan mudhish fojialar ko'z oldimizda gavdalanadi. Olim-u fozillarimizni, arboblaramizni ayni kuchga to'lgan davrida qilmagan aybi, yo'q gunohi uchun so'roq-tazyiq qildilar, turmalarga tiqdilar, otib o'ldirdilar.

Biz ana shunday ziyolilardan biri — Abduqodir Shakuriy qo'lida ilm o'rganib, Po'lat Soliyev kabi iste'dodli tarixchi olimga shogird tushgan samarqandlik Abdusalom Akromov haqida u kishining qizi Lola Akromovaning ezgin xotiralarini qog'ozga tushirdik.

“Men otamning yuksak salohiyati tufayli boshidan kechirgan azoblari haqida hikoya qilib bermoqchiman. O'tgan asrning 20-yillarida maktablardagi eski o'qitish uslubi bekor qilinib, yangicha ta'lim joriy etiladi. Ya'ni, ta'lim muassasalaridagi o'qituv tizimiga tarix, matematika, adabiyot kabi fanlar kiritiladi.

O'sha yillarda biz yashagan Chorraha ko'chasida ham Mahmudxo'ja Behbudiy tashabbusi bilan yangi usul maktabi tashkil

etilgan. Tabiatan ilmga chan-qoq bo'lgan otam Akromov Abdusalom Huseyn o'g'li ham Abduqodir Shakuriy dars bera-yotgan ushbu maktabga o'qish-ga boradi.

Bunday maktablarda o'quv-chilar dunyoviy fanlarni o'rganishib, faxriy yorliqlarni qo'lga kiritishar, xuddi internat mak-tablardagi kabi bepul kiyim-bosh bilan ta'minlanar edi. Uni muvaffaqiyatli tugatganlar esa “Pedagoglar tayyorlash o'quv yurtini tamomladi” degan ma'lumotga ega bo'lishgan va o'qituvchi bo'lib ishlash vakolatini olishgan.

Otam ham shunday hujjatga ega bo'lgach, akasi Abdunasim bilan birgalikda uyimizda mak-tab ochishadi va mahalliy ayol-erkaklarni yig'ib, ularga ta'lim bera boshlaydi.

Otam va amakim ma'rifat tarqatishga shunchalik berilib ketishadiki, choyxona va guzar-larga ham chiqib, yosh-u qariga gazetalar o'qib berishadi, kunda-lik yangiliklar bilan tanishtirib bo-rishadi. Shuningdek, aholi to'p-lanadigan joylarda yig'ilishlar o'tkazib, yosh-yalang, ayol-qiz-larni o'qishga, ilm olishga targ'ib qilishadi. Bundan tashqari, ular musiqiy to'garaklar ochadilar.

(Davomi 7-sahifada)

MUJDA

“VATAN – AZIZ, JASORAT – MANGU!”

TANLOVI G'OLIBLARI ANIQLANDI

Shu yilning 9-yanvar kuni Yoshlar ishlari agentligida O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tashkil etilganligining 33 yilligi hamda 14-yanvar – Vatan himoyachilari kuni munosabati bilan “Vatan – aziz, jasorat – mangu!” respublika tanlovi g'oliblarini taqdirlash marosimi o'tkazildi.

Tadbir O'zbekiston Jurnalistlar uyushmasi, Yozuvchilar uyushmasi hamda bir qator tashkilotlar hamkorligida tashkil etilib, unda tanqli yozuvchi va shoirlar, OAV vakillari, oliy ta'lim muassasalari talabalari hamda Vatan posbonlari – zobit o'g'lonlar ishtirok etdi.

Ta'kidlash joiz, tanlovga 50 dan ortiq nomzoddan 200 dan ziyod ijodiy ishlar kelib tushgan. Tanlovga taqdim etilgan asarlarda “Yangi O'zbekiston armiyasi – mamlakat tayanchi, xalqimiz faxri!” degan ezgu g'oya mujassam. Ularda Yangi

O'zbekistonni barpo etishda tinchlik-osoyishtalik naqadar muhimligi, chegaralarimiz daxlsizligini asrash, “Xalq va armiya – bir tanu bir jon!” tamoyili hayotimizda barqaror bo'lib borayotgani, Qurolli Kuchlarimizning jangovar salohiyatini kuchaytirish, doimo ogoh va hushyor bo'lib yashashga chorlov kabi dolzarb mavzular yoritilgan.

Hakamlar hay'ati xulosalariga ko'ra, matbuot, teleradio va internet jurnalistikasi, shuningdek, yozuvchi va shoirlarning badiiy asarlari bo'yicha 8 nafar ishtirokchi tanlov g'olibi deb topildi.

G'oliblar maxsus diplom hamda qimmatbaho sovg'alar bilan taqdirlandi.

Taqdirlanganlar safida “Jadid” gazetasi adabiy muharriri Shahriyor Shavkat ham borligi bizni quvontirdi. Hamkasbimizni jamoamiz nomidan ushbu e'tirof bilan samimiy tabriklaymiz!

Akmal JUMAMURODOV

Boshlanishi 1-sahifada.

Shu tariqa bir necha avlod buyuk bobomizning bebaho asarlaridan bebahra ulg'aydi. Keyinchalik zamon imkon bergach, ayrim fidoyi olimlarimiz jiddi-jahdi bilan u zotning turli manbalardagi bitiklari gazeta va jurnal sahifalarida, shuningdek, kitobat tarzida nashr etilgan bo'lsa-da, ularni to'laqonli meros namunasi deb aytish tarixiy haqiqatga zid bo'lar edi. Jadidlik peshvosi bo'lgan ma'rifatparvar mutafakkirning tanlangan asarlari hamda ularga sharh o'laroq tadqiq kitoblarining chop etilishi Yangi O'zbekistonning navqiron avlodi ruhoniyyatida millat oydinlari va kelajak o'rtasida beqiyos ko'prik tiklanishiga zamin yaratadi.

Ma'lumki, Mahmudxo'ja Behbudiy milliy uyg'onishning vositalaridan biri teatr deb hisoblagan va bu tomoshaxonani ibratxona atagan. Teatr san'atimiz bevosita jadidlar peshvosi bo'lgan bobomiz nomi bilan chambarchas bog'lanadiki, ilk milliy sahna asari “Padarkush” nomi bilan u zotning qalamiga mansubdir. Ayni damda dramaturgiyamiz otasi bo'lgan Mahmudxo'ja Behbudiy haqida spektakllar sahnalashtirish hamda bugungi kunga qadar yaratilgan “Mahmudxo'ja Behbudiy” kinoseriali va “Xalq yuragi” badiiy-publitsistik filmlarining ommaviy namoyishlarini tashkil qilish vazifasi binobarin, buyuk san'atkor boshlagan yo'lining uzviy va mantiqiy davomi hisoblanadi.

Barcha jadid namoyandalari qatori eski ta'lim tizimini tubdan isloh

qilish, yangi usuldagi maktablarni joriy etish g'oyasi Behbudiy domlaniing asosiy maqsadlaridan biri edi. Tabiiyki, Behbudiy qalamiga olgan mavzularning aksariyati Turkiston maktab-madrasalarining islohi, bu borada qilinayotgan sa'y-harakatlar haqida edi. “Behbudiy maqolalarining ko'bi muhim mavzularda yozilgan bo'lib, hanuz eskirgan emas va bu kunlarda ham biz uchun dasturlamal bo'laturgan foydalik so'zlardur”, deb yozadi o'z vaqtida Hoji Muin. Masalan, uning

“Tarjimon”dagi “Turkistonda maktab lisoni” maqolasida Behbudiy Turkistondagi maktablarda tahsil bir tillik emas, bir necha tillik bo'lishini yoqlab chiqqan edi.

O'z navbatida, qarorda ko'zda tutilgan umumiy o'rta ta'lim muassasalari, ijod maktablari o'quvchilari, “Temurbeklar maktabi” kursantlari hamda oliy ta'lim muassasalari talabalari o'rtasida “Mahmudxo'ja Behbudiy saboqlari” mavzusida insholar tanlovini o'tkazish va g'oliblarni munosib taqdirlash,

o'ylaymizki, o'quvchilarni Behbudiy shaxsiyatiga yaqinlashtirib, uning oliy niyatlari mohiyatini anglashga xizmat qiladi.

Kuzatishlarimizga tayangan holda to'la ishonch bilan ayta olamizki, Behbudiy fenomeniga nafaqat Markaziy Osiyo, balki dunyo miqyosida afkor ommaning qiziqishi yuqori. Bu esa o'z navbatida buyuk bobomiz ijodi va shaxsiyatiga turli nuqtayi nazarlarni jamlash va o'zimizga foydali xulosalar chiqarish imkoniyatini beradi. Oktyabr oyida “Mahmudxo'ja Behbudiy merosi va jadidlik harakatini o'rganishning dolzarb masalalari” mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya dunyo jadidshunoslarini birlashtiradigan, ma'rifatparvar xalqimizni jahonga yanada tanitadigan muhim voqea bo'lajak.

Men barcha millatimiz oydinlarini mazkur tarixiy qaror bilan chin yurakdan qutlab, g'ayrat kamarini mahkam bog'lamoq chog'i kelgani-ni yana bir karra ta'kidlab o'tmoqchiman.

Zaynobiddin ABDIRASHIDOV,
Anqara Hoji Bayram Vali universiteti professori

TABDIL

YOSHLARGA MUROJAAT

Bizni Turkiston va Buxoroda bir sinf muhtaram yoshlar mavjudki, hukumat mahkamalarida: tijoratxona, banka va korxonalarda kotib, tarjimon, mofurush va dallolik yoki nasiychilik ila mashg'uldirlar. Bu sinf ahlining adadi bugun Buxoro va Turkistonda minglarchadir. Ana yoshlarga murojaatdan murod shu sinf ahliidan bo'lgan hamvatanlarimizga bir necha kalima arz qilmoqdir. Lutfan so'zimizni tinglasalar, deb iltijo qilamiz. Va kamoli ehtirom ila ul janoblarga bayon qilarmizki, sizlardan aksaringiz savqi qadar va yoki savqi tabiati ila bir nav'i bo'lib, ruscha bir oz o'qib-yozmoqqa va yoki faqat so'ylamoqqa qodir bo'libsiz. Va bu ozgina zamoniy bilgi sababidan vazifa olib, yengillik va bir oz rafohiyat ila umr o'tkazasizki, Tangrim ziyoda etsin!

Sizlarning ozgina zamon ilmini bilganingiz, albatta, naf' keltirdi va alhamdulillah, dini mubinga ham yaxshi mu'taqidsiz va bu zamon ilmi e'tiqodingizni buzmad. Zotan islomiyat shunday bir dini matn va qobili taraqqiydirki, na

qadar zamon ilmini ko'p o'qisa, insonning dini islomda aqidasi shuncha mustahkam bo'ladi. Chunonchi, zamon ilmini ko'p o'qigan Ovrupo olimlarining eng nomdor va davlatliklaridan musulmon bo'lib turganlari jaridaxonlarga ma'lumdir. Bas, sabab bo'ldiki, ilmi zamoniy islomiyatga zarar qilmoq nari tursun, foyda etar, endi matlabga kelaylik.

Muhtaram birodarlar! Siz xizmat qiladigan doiralarda sizdan katta va sizdan oz ishlaydigan va sizlarga ish buyuradigan kishilar borki, sizdan besh, hatto, yigirma da'fa ziyoda vazifa olur (ba'zi bank va tijoratxonalarda oyda besh yuz so'm, hatto ming so'm oladigan kishilar bor va ularning tijorat maktabida o'qigan besh-olti yilginadir). Buning sababi nima? Sizning qo'l ostingizda sizdan ko'p ishlaydigan va qattiq xizmat qiladigan va yuk ko'taradigan musulmon va yo o'rislar borki, sizdan ham oz vazifa oladi. Buning sababi nima? Albatta, bunga javob berasizki, bizning ustimizdan qaraydiganlarning “ilmi zamoniy”si bizdan

ziyoda va mehnatkashlarning ilmi bizga ham emas. Mana sabab shudir.

Biz ham dermizki, javobingiz durust. Bas, ma'lum bo'ldiki, hozirgi zamon ishlari xoh tijorat, hukumat va sanoatxonalariga bo'lsin, kirib vazifa olmoq va ish qilmoqqa ilmi zamoniy degan nimarsa lozim ekan va har kim baqadri bilgusi vazifa olar ekan.

Bas, siz muhtaramlar ham o'z avlodingizni va aziz bolalaringizni, agarda xohlasangizki, sizdan ko'ra taraqqiy etsa, din va millatga xizmat etsa (din va millatga xizmat ilm va aqcha ila bo'lar). Shu ilmi zamoniy tahsil qilmoq uchun harakat qilmog'ingiz lozim. Hamvatanlarimiz mulkini sotib to'y qilganidek, siz ham hatto, lozim bo'lganda mulkingizni sotsangiz-da, o'g'lingizni zamonga mos o'qishiga harakat qilangiz. To'yga isrof qilinadigan aqchalarni o'qimoq yo'lga sarf qilsangiz!..

“Oyina” jurnali,
1914-yil 21-son

TADBIR

Vatanni sevish, ardoqlash, himoya qilish – har birimizning sharaflari burchimiz. Bu yo'lda kimdir qo'lda qurol bilan bepoyon sarhadlarda tun-u kun sergak tursa, kimdir o'tkir fikrlari, ma'naviyat va ma'rifati bilan el-u yurtni turli axboriy bo'hronlardan asrashga intiladi. Shu jihatdan olib qaralsa, yengilmas harbiylarimiz va millatsevar ziyolilarimiz hamkasbdir. Buni yaqinda Markaziy harbiy okrugda “Yangi O'zbekiston armiyasi – mamlakat tayanchi, xalqimiz faxri!” shiori ostida o'tkazilgan ma'naviy-ma'rifiy tadbir ham tasdiqlab turibdi. Unda “Jadid” gazetasi xodimlari, Samarqand viloyati Yozuvchilar uyushmasi mas'ullari, Nuroniyar kengashi a'zolari, serjantlar va harbiy xizmatchilar ishtirok etdi.

Avvalo, Mudofaa vazirligi huzuridagi Jamoatchilik kengashi raisi va mehmonlar Markaziy harbiy okrug qo'shinlariga qarashli harbiy qismlardan birida serjantlar va harbiy xizmatchilar uchun yaratilgan sharoitlar bilan tanishdi. U yerdagi kecha-yu kunduz ishlovchi zamonaviy kutubxona va “O'q otish markazi” yig'ilganlarda iliq taassurot uyg'otdi. Okrugning o'quv binosida tashkil etilgan zamonaviy muzeydagi milliy armiyamiz tarixi, Sohbiqiron Amir Temur va shu kabi buyuk sarkardalarimizning hayot yo'li, ma'rifatparvar jadidlarimizning ijodiy va ilmiy merosi haqida ma'lumot

beruvchi ko'rgazmali zallar kelajak avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, milliy g'ururni o'stirishga xizmat qilishi alohida ta'kidlandi.

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tashkil etilganligining 33 yilligi hamda “Vatanparvarlik oyligi” doirasida o'tkazilgan mazkur uchrashuv harbiy orkestr va tadbir qatnashchilari jo'rligida yangragan madhiyamiz bilan boshlandi. Shundan so'ng, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yaqinda qabul qilingan “Turkiston jadidlik harakatining asoschisi, atoqli adib va jamoat arbobi, noshir va pedagog Mahmudxo'ja Behbudiy taval-

ludining 150 yilligini keng nishonlash to'g'risida”gi qarorining mazmun-mohiyati va ahamiyatiga bag'ishlangan davra suhbatii uyushtirildi.

Darhaqiqat, avvalboshdan jadid bobolarimiz yurtimizda milliy armiya barpo etish orzusi bilan yashagan edi. Bu fikrni asoslash uchun 1917-yillardayoq Mahmudxo'ja Behbudiy, Munavvar qori Abdurashidxonov, Abdulla Avloniy, Abdulla Qodiriy, Shamsiddin Badriddinov singari vatanparvar siymolarning “Milliy askar”, “Bizda askarlik masalasi”, “Milliy askarlarga muruvvat ham salom” kabi yuzlab maqolalari o'nlab gazeta va

ro'znomalarda e'lon qilinganini eslash kifoya.

Uchrashuv davomida Markaziy harbiy okrug faollar zalida jam bo'lgan ofitserlar, serjant va askarlar o'zlarini qiziqitgan savollarga atroflicha javob olishdi. Shubhasiz, ular orasida adabiyotga, ilm-u ma'rifatga oshnolar borligi quvonarlidir. O'zbekiston Qurolli Kuchlari safida xizmat qilayotgan ijodkor askarlar Tojiddin Rahimqulovning “Yashasin, O'zbekiston!”, Umidjon Abdumajidovning “Men posbonman” singari she'rlari yig'ilganlarni to'laqlantirib yubordi. Xususan, Umidjonning she'rida shunday satrlar bor:

Men posbonman
Ota hovlining
Yalpizlari, rayhonlariga.
Tandirlari, o'choqlari va
Qaldirg'ochli ayvonlariga.

Men posbonman nihollari-yu
Asriy azim chinorlariga.
O'qariqda chopqillagan suv
Ham buloq, ham anhorlariga.

Men posbonman nigohi jayron
Singillarim – dilbarlarimga.
Qo'ndirmasman gard ham, onajon,
Gulzordagi gulbarglarimga.

Men posbonman tun-u kun uyg'oq –
Qumrilarning halovatiga.

Javobgarman tabarruk tuproq –
Temurbekning omonatiga...

Men posbonman, bo'ynimda tumor –
Bobolardan meros qasamyod.
Siz xavotir chekmangiz zinhor,
Yangi Yurtini etingiz bunyod!

Men posbonman, sanadim bir-bir,
Goh chechakdan, gohi sarhaddan.
Shular bari jam bo'lsa, axir,
Atalgaydir muqaddas Vatan!
Mamlakatimiz barqarorligi va xavfsizligi, sarhadlarimiz daxlsizligi, xalqimizning tinch va osoyishta hayotini ishonchli himoya qilishga qodir ana shunday fidoyi, mard o'g'lonlarimiz bor ekan, ertangi kunga ishonchimiz yuksalib boraveradi. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, milliy qadriyatlarini ulug'lashga chorlovchi bu kabi tadbirlar yurtimiz bo'ylab davom etadi.

Sh.IBRAGIMOV

ASKAR YURTNI ASRAR

“MA’NAVIY YUKSALISH POLIGONIDAN GAPIRAMIZ!”

Boshlanishi 1-sahifada.

Shuningdek, joylardagi 5 ta garnizonga qarashli Ma'naviyat va ma'rifat markazlari, 16 ta harbiy orkestr hamda 56 ta harbiy qism madaniyat markazlari faoliyatini muvofiqlashtirish ham departament zimmasiga yuklatildi.

Muassasada 277 o'ringa mo'ljallangan katta anjumanlar zali, teatr xonalari, ansambllning vokal, xor, balet va sozandalar guruhlari uchun alohida repetitsiya xonalari hamda ovoz yozish studiyasi barpo etilib, so'nggi rusumdagi uskunalar bilan jihozlandi. Universal anjumanlar zalida nafaqat anjumanlar, balki ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, jonli ijrodagi konsert dasturlari, teatr tomoshalari, hatto kinozal sifatida foydalanish uchun ham barcha zaruriy sharoitlar yaratildi.

Ayni paytda departamentda telekanallar va maxsus loyihalar bilan ishlash xonalari, ovoz yozish va 7 ta telemontaj xonalari hamda “Armiya studiyasi” doimiy ravishda ishlab turibdi.

Majmuada joylashgan Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti ham mudofaa sohasidagi islohotlarni ommaviy axborot vositalari orqali keng targ'ib qilish, vazirlik faoliyatining ochiqligi va shaffofligini ta'minlash, armiya hayotiga oid ma'lumotlarni aholiga tezkor ravishda yetkazishda faollik ko'rsatmoqda. Ushbu departament Axborot-media va “Vatanparvar” birlashgan tahririyati boshqarmalari, Elektron ommaviy axborot vositalari va veb-resurslar bilan ishlash hamda faoliyatini ta'minlash bo'lim va bo'linmalarini o'z ichiga oladi.

Demak, harbiy xizmatchilarni muntazam chiniqtirib boradigan maktabni poligon deb atasak, Ma'naviyat va madaniyat departamentini harbiy xizmatchilar va yoshlarning intellektual qobiliyatini namoyon etuvchi, san'at va madaniyat, ilm-ma'rifatga undovchi “ma'naviy yuksalish poligoni”ga meng-zash mumkin.

Muxtasar aytganda, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti – Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondonining tegishli qarori bilan tashkil etilgan Ma'naviyat va madaniyat departamenti tom ma'noda Mudofaa vazirligi tizimida avval tarqoq bo'lgan madaniyat va san'at yo'nalishlari faoliyatini muvofiqlashtirib, ularni aniq maqsad yo'lida birlashtirdi.

ASKAR OTA-ONALARINI SHARAFLAYMIZ!

Ruhii xotirjamlik jangchi hayotining muhim bo'lagi ekan, Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, Bobur Mirzo kabi shoh va sarkardalarimiz shu orqali o'z qo'shinlarida mushtarak birlashuvga erisha olgani barchamizga ayon. Ana shunday ruhiy quvvatning muhim omili sifatida Qurolli Kuchlar tizimida xizmat qilayotgan mard o'g'lonlarimiz va ularning oila a'zolari o'rtasidagi aloqalarning mustahkamlanib borayotganini ta'kidlash joiz. Chunki har bir Vatan himoyachisi oilasidagi tinch va ijobiy muhitdan bevosita ruhiy quvvat oladi.

“Askar ota-onalarini sharaflaymiz” loyihasining qo'shinlarimiz o'rtasida ommalashib borayotgani, bu esa borgan sari ko'ngillarda yuqori kayfiyat va shijoat uyg'otayotgani ayni haqiqat. Ushbu tashabbus orqali respublikamizning turli hududlarida istiqomat qilayotgan hamyurtlarimiz farzandlarining askarlik hayoti bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Toshkent viloyati hududida joylashgan harbiy qismda bo'lib o'tgan loyiha doira-

sidagi uchrashuv ham ko'pchilikning yodida qoladigan bo'ldi. Havo hujumidan mudofaa qo'shinlari va Harbiy havo kuchlari qo'mondonligi, Mudofaa vazirligi huzuridagi Jamoatchilik kengashi, Toshkent viloyati hokimiyati hamkorligida tashkillashtirilgan uchrashuv shukuh quchoq-quchoq guldasta bilan ota-

Urushda zo'r arslon yuragi kerak, Kurashda-chi, qoplon bilagi kerak. To'ng'izdek hujumkor, bo'ridek kuchi, Ayiq shiddatiyu qo'tosning o'chi. Yana usta bo'lsa qizil tulkidek, Tuya erkagidek qila olsa kek. Himmati bo'lsa bir zo'r arsloncha bor. Misli boyqush bo'lsa tunlari bedor, – deb yozadi Yusuf Xos Hojib

Ana shunday metin ruhiyat bilan xizmat qilayotgan harbiy xizmatchilarimizning xalqaro maydonlarda erishayotgan olamshumul natijalari va obro'-e'tibori zahirida, hech shubhasiz, mamlakatimizda olib borilayotgan strategik puxta siyosat yotadi.

Chindan ham o'tgan yil milliy armiyamiz uchun ulkan yutuqlarga boy bo'ldi. Askarni tom ma'noda toblaydigan akademiya – Mudofaa vazirligi tasarrufidagi yigirmadan ortiq poligon xalqaro talablargamosh ravishda jihozlandi, bo'linmalar amaliy mashg'ulotlarda zamonaviy jangovar harakatlarni faol qo'llay oldi, yangi taktik usul va uslublar yuksak mahorat bilan amaliyotga joriy qilindi.

O'tgan yil davomida mutaxassislarni tayyorlash va malakasini oshirish bo'yicha xalqaro harbiy hamkorlik rejalaridoirasida 30 dan ortiq hamkorlikdagi tadbirlar o'tkazildi. Turkiya, Ozarbayjon, AQSh, Pokiston, Hindiston, Qozog'iston, Britaniya, Fransiya kabi davlatlar bilan hamkorlikda o'tkazilgan o'quv treninglar, taktik mashqlar davomida harbiy xizmatchilarimiz malaka oshirish barobarida, jangovar tayyorgarlik mashg'ulotlarida jangni olib borish va boshqarish bo'yicha o'zaro tajriba almashishdi.

JAHONNING SARA ARMIYALARI SAFIDA

Muhtaram Prezidentimizning e'tibor va tashabbuslari bilan qisqa vaqt ichida milliy armiyamiz zamon talablarigamos ravishda isloh qilindi, yangi namunadagi qurol-aslaha va harbiy texnikalar bilan qayta ta'minlandi. Boshqaruv organlari va qo'shinlarning operativ hamda jangovar tayyorgarlik darajasi 2 barobargamoshdi. Qurolli Kuchlar va qo'shini turlari o'rtasida hamkorlik mustahkamlandi, harbiy shaharchalar va poligonlarning infratuzilmasi zamonaviy va milliy uslublar uyg'unligida bo'y ko'rsatdi.

Bu jumla aytishga oson, uning ortidagi mashaqqat va mehnat, betinim izlanishlarni hamma ham his qilavermaydi. Milliy armiyamizning jangovar shayligi va salohiyati oshib borayotganini AQSHdagi “U.S. News & World Report” yangiliklar jurnalining 2024 yil uchun nashr etilgan reytingi ham tasdiqlayotir. Unga ko'ra, O'zbekiston armiyasi jahonning eng sara armiyalari orasida o'n to'qqinchii, Markaziy Osiyo mintaqasida esa birinchi o'rinni egalladi.

Bugungi kunda Qurolli Kuchlarimiz O'zbekiston Respublikasi aholisining osoyishta hayoti va xavfsizligini, davlatimiz suvereniteti va hududiy yaxlitligini ta'minlashga har tomonlama qodir, deb ishonch bilan ayta olamiz.

Kelgusida alohida yo'nalishlarda qo'shinlarimiz jangovar tarkibini mustahkamlash, turli idoraviy bo'yisunuvdagi tuzilma-

qadriyatlari va bebaho fazilatlarini bilan oziqlanib bormoqdaki, ma'naviy kuch va jangovar mashg'ulotlar uyg'unligi Qurolli Kuchlarimiz saffalarida xizmat qilayotgan har bir o'g'lon uchun mardlik, or-nomus va sharaf ishiga aylanib ulgurdi.

...Erkak kishi or-nomusini deb yovga otiladi, undan o'chini oladi. Or-nomus tufayli u yov lashkarini parokanda qiladi. Jangda eng avval benomuslar chekinadi, orqaga qarab qochadi. Nomusni deb qo'rqqoq ham alplik qiladi.

lar o'rtasidagi hamkorlikni va ular bilan birgalikdagi jangovar tayyorgarlik samaradorligini oshirish, ilg'or xorijiy tajribalar asosida qo'shinlarga eng zamonaviy jangovar amaliyotni joriy etish va boshqa ko'plab yo'nalishlardagi ishlar davom etajak. Ishonchimiz komilki, Milliy armiyamiz tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar jonajon Vatanimizning istiqboli va uning ishonchli himoyasini ta'minlashda mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi.

Kapitan Bobur ELMURODOV

SUHBAT

Insonda Vatanga muhabbat, sadoqat, millatparvarlik va fidoyilik tuyg'ularining shakllanishi va mustahkamlanishida tarixiy saboqlarning ham o'rni muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir shaxs moziydan bir saboq oladi. Bu borada jadidlar ma'naviy merosining o'rni beqiyos. Millat oydinlarining nainki asarlari, balki hayot maktabi ham kishini e'tiborsiz qoldirmaydi. Albatta, ruhiy ozuqa, ma'nan tarbiya beradi.

HARBIYLAR NEGA JADIDLARNI O'RGANADI?

Kuch tuzilmalari oliy harbiy ta'lim muassasalari kursantlari o'rtasida “Jadidlar – millat fidoyilari” ko'rik-tanlovining o'tkazilishi zamirida ham mana shunday ezuq g'oyalar aks etgan. Jadidlar tarixi bilimdonlari bellashuvida Mudofaa vazirligi tasarrufidagi Qurolli Kuchlar akademiyasining “Ma'rifat” jamoasi birinchilikni qo'lga kiritdi. Biz bugun bilimlar bellashuvida faol ishtirok etgan, akademiyaning Tarbiyaviy va mafkuraviy ishlar taktik qo'mondonligi 4-bosqich kursanti Nodirbek Boboxolovni suhbatga chorladik. Nodirbek jamoaning raqib bilan natijalari teng kelgan onda hay'at a'zolari tomonidan tashkil qilingan qo'shimcha blits savol-javobda bir daqiqa ichida 10 ta savolning barchasiga to'g'ri javob berib, kuzatuvchilar olqishiga sazovor bo'lgan va jamoga hal qiluvchi ballni taqdim qilishga erishgan.

– Bo'lajak ofitser sifatida sizning tasavvuringizda jadidlar kim va millat oydinlari hayot bo'lganida XXI asr jadidlari qanday bo'lar edi?

– Abdulla Avloniyda shunday fikrlar o'qigan edim: “Har kim tug'ilgan, o'sgan yerini jonidan ortiq sevadi. Biz turkistonliklar o'z Vatanimizni sevganimiz kabi, arablar Arabistonlarini – qumlik, issiq cho'llarini, eskimoslar shimol taraflarini – eng sovuq, qor va muzlik yerlarini boshqa yerlardan ziyoda sevadilar. Agar sevmasalar edi, havosi yaxshi, tirikchilik oson yerlarga o'z Vatanelarini tashlab, ko'chib ketar edilar”. Xuddi shunday, harbiy xizmatchilar ham Vatanning issiq yoki sovuq hududi demay, har qanday joyda xizmat qilishga shay bo'ladilar. Shu ma'noda harbiy xizmatchi sifatida jadidlarni ham xuddi biz kabi Vatan himoyachisi deb atasak mubolag'a bo'lmaydi. Umuman, jadidlar XIX asr oxiri XX asr boshlarida millat ma'rifatini uyg'otishni maqsad qilgan xalq ziyolilari edi. Ular ta'lim, madaniyat va zamonaviy ilm-fan orqali millatni taraqqiy ettirishni ko'zlagan. Fikrimcha, XXI asr jadidlari, ehtimol, raqamli texnologiyalar, innovatsiyalar va globalashuv muhitida millat o'zligini saqlashga intilib, axborot sohasida yetakchilik qiluvchi mutafakkirlar bo'lgan bo'lar edi.

– Jadidlarni millat oydinlari deymiz. Ularning qaysi xislatlari harbiy xizmatchilarda ham bo'lishi kerak, deb hisoblaysiz?

– Eng avvalo, ma'rifatparvarlik xislatini aytgan bo'lardim. Harbiy xizmatchilar nafaqat jangovar, balki ilmiy va madaniy saviyasini oshirishga ham intilishi lozim. Bundan tashqari, vatanparvarlik tuyg'usi. Ehtimol, bu so'z biroz balandparvoz gapdek tuyular. Lekin vatanparvarlik – katta jasorat talab qiladigan tuyg'u. Bilasiz, jadidlar otilgan va yo surgun qilingan... Ya'ni yurti, xalqi uchun, kerak bo'lsa, umrini, jonini fido qilgan. Shu sabab jadidlar kabi harbiy xizmatchilar ham Vatan uchun xizmatni umrining mazmuni sifatida ko'rishi kerak. Shu bilan birga, millat oydinlarining jasorat va yangilikka ochiqchilik kabi xislatlari ham har bir ofitserda bo'lishi lozim. Jadidlar o'z davri uchun yangiliklarni tatbiq qilganidek, harbiy xizmatchilar ham yangi strategiyalar va texnologiyalarga tayyor bo'lishi zarur. Tartib va mas'uliyat. Bu qadriyatlar ham jadidlar va harbiy xizmatchilar uchun birday muhim ahamiyatga ega.

– Jadidlardan qaysi biri sizni ko'proq ta'sirlantirgan?

– Meni eng ko'p ta'sirlantirgan shaxs bu – Abdulla Avloniy. Uning “Turkiy Guliston yoxud axloq” asaridagi insoniy fazilatlar va axloqiy mas'uliyat haqidagi

qarashlari meni chuqur o'yga toldirgan. Bilasiz, axloqiy mas'uliyat bugun ham dolzarb. Umuman, bu hech qachon dolzarbligini yo'qotmaydigan masala. Qolaversa, Avloniy asarda ta'limning millat kelajagi uchun nechog'li ahamiyatli ekanini dadil ifodalaganki, bu o'g'itlar bugungi kun harbiylari uchun ham muhim deb hisoblayman. Shuningdek, Abdulla Qodiriyning hayot yo'li ham meni ko'p mutaassir etgan. Chunki u qanchalik qiyin vaziyatga tushmasin, qanchalar og'ir ahvolda qolmasin, o'zining to'g'ri so'zligidan qaytmagan, omon qolish uchun yolg'onlarga qayishmagan, doim o'z pozitsiyasida turgan. O'zining qarashlarini, qadriyatlarini hech qachon o'zgartirmagan. Abdulla Qodiriydagi ana shu qat'iyat meni juda ta'sirlantirgan.

– “Jadidlar – millat fidoyilari” ko'rik-tanlovida jamoangiz bilan oliy harbiy ta'lim muassasalari ichida mutlaq g'oliblikni qo'lga kiritdingiz. Tanlovga tayyorgarlik jarayoni, g'alabadan keyingi taassurotlar qanday bo'ldi? Qaysi jihatlar jamoangiz g'alabasiga sabab bo'ldi, deb o'ylaysiz?

– Ushbu tanlov men uchun ham, jamoaning boshqa a'zolari uchun ham juda foydali bo'ldi. Chunki bilimlarimizni yanada boyitdik, o'rganmalarimizni boshqa o'rtoqlarimizga ham ulashdik. Tanlovga tayyorgarlik davomida biz tarixiy manbalarni chuqur o'rganib, jamoaviy ishlashga e'tibor qaratdik. Asosiy ustunligimiz tarixiy voqealarni zamonaviy vositalar asosida ifodalay olganimizda, sahna ko'rinishlari va multimedia taqdimotlari, bundan tashqari, jamoadoshlarning har biri o'ziga berilgan vazifani mukammal bajarganligida, deb hisoblayman. Ya'ni, har bir kursant o'zini jamoaning muhim a'zosi ekanligini his etgan holda harakat qildi. Biz raqiblarimizga qaraganda ko'proq ilmiy manbalarga tayandik. G'alabadan keyin mas'uliyat hissi yanada oshdi va bu muvaffaqiyat boshqa tanlovlarda ham qatnashishga, ko'proq kitob o'qib, bilimlarimizni doimiy boyitib borishga ruhlantirdi.

– Siz ko'rik-tanlovning so'nggi daqiqalarida jamoangizga hal qiluvchi ballni taqdim qilishga erishdingiz. Tezkor savol-javobdagi ishtirokingiz hammani lol qoldirdi. Milliy tarixga qiziquvchi safdoshlaringizga qanday ilmiy va badiiy adabiyotlarni tavsiya qilasiz?

–Bug'alabadabarchajamoadoshlarning hissasi bor. Qolaversa, bu ilmiy jihatdan bilimlarimizni boyitgan fidoyi ustozlarimiz, shuningdek, sahna ko'rinishlarimizning muvaffaqiyatli chiqishiga ko'mak bergan akademiya rejissyori Umida Abdul-layevaning ham yutug'i deb bilaman. Adabiyotlarga kelsak, Abdulla Qodiriyning “O'tkan kunlar”, Cho'ponning “Kecha va kunduz” va Abdulla Avloniyning “Turkiy Guliston yoxud axloq” asarlari har bir yosh o'qishi kerak bo'lgan kitoblardir. Bundan tashqari, safdosh do'stlarimga Abdurauif Fitratning “O'zbek tilining soddalashtirilgan grammatikasi asari”, bir nechta mualliflar yaratgan “Jadidlar harakati tarixi” kabi ilmiy kitoblarni ham o'rganishni tavsiya qilaman. Chunki bu asarlar nafaqat tarixiy bilim beradi, balki milliy ruhni kuchaytiradi va moziydan saboq olishga yordam beradi.

– Bilimga chanqoqlik, intiluvchanlik, g'ayrat-shijoat sizni va jamoadoshlaringizni tark etmasin. Suhbat uchun tashakkur.

**Harbiy jurnalist
Yulduz O'RMONOVA suhbatlashdi.**

ONA TILI SABOQLARI

TILIMIZNING “TEMIR” QOIDALARI

Nutq madaniyatiga qo'yiladigan talablar ko'p. Ular orasida eng birinchisi – adabiy til me'yorlariga og'ishmay amal qilish. Keyin nutqning to'g'riligi, ravonligi, ta'sirchanligi, aniq-tiniq maqsadga qaratilgani kabi sifatlar turadi.

Nutq madaniyati hamma uchun birday kerak. Ayniqsa, o'qituvchining nutq madaniyatini yuksaltirish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki o'qituvchi, sohasidan qat'i nazar, har qanday ilm-fan asoslarini aynan adabiy til talablariga to'liq javob beradigan, ravon, to'g'ri va ta'sirchan nutqi orqaligina o'quvchi ong-tafakkuriga singdiradi.

Ammo, ko'pchilik, shu jumladan, o'qituvchilar ham o'zbek tili qonun-qoidalariga qat'iy amal qilib kelyapti, deb aytish qiyin. Chunki adabiy tilni puxta bilishning ko'p-ko'p talablari mavjud. Eng muhim talab esa – adabiy til me'yorlarini yaxshi bilish. Aksariyat kishilar o'zbek adabiy tili me'yorlarini tinimsiz buzadi. Albatta, ko'plar adabiy til bo'yicha savodxonlik darajasi juda pastligi uchun ularga amal qila olmaydi. Lekin aksariyat hollarda tuppata savodga ega shaxslar ham xato qilaveradi. Eng qizig'i, xatolar bir-biriga o'xshash bo'ladi. Ya'ni, ko'pchilik aynan u yoki bu nuqtada adashadi. Til ilmidagi bunday anglashilmovchiliklar tipik, ko'p uchraydigan xatolar hisoblanadi.

Og'zaki yoki yozma matnlarda uchraydigan tipik xatolarning asosiy qismi o'zbek tilidagi qat'iy, ya'ni “temir” qoidalarini yaxshi bilmaslikdan kelib chiqadi. Bunday nuqtalar esa bir nechta.

Biz shular haqida so'z yuritishni ko'zladik. Bunday xatolar tahlili orqali tilimizning o'ziga xos va mos jihatlari haqida keng, nisbatan yaxlit bir tasavvur uyg'otishga harakat qilamiz.

Xo'sh, o'zbek tilining “temir” qoidalariga nimalar kiradi?

Ular quyidagicha tasnif qilish mumkin:

1. Miqdor sonlarni ifodalashdagi “temir” qonun.

O'zbek tili Oltay tillar oilasining turkiy tillar guruhiga mansub. Turkiy tillarda miqdor sonlar qo'llanganda, ular bilan birga kelgan ot turkumiga mansub so'z, albatta, birlikda qo'llanadi. Miqdor sonlar “ta”, “dona”, “nafar”, “bosh”, “litr”, “gramm”, “kilogramm”, “sentner”, “tonna”, “millimetr”, “santimetr”, “detsimetr”, “metr”, “kilometri” va boshqa so'zlar bilan ifodalanadi.

Albatta, 1 tadan ortiq har narsa mantiqan ko'p hisoblanadi. Shuning uchun rus tilida 1 tani ifodalab kelgan sanoq son имени-тельный падежning birlik shaklida turlanadi (“одна ручка”). 2 tadan 4 tagacha bo'lsa, родительный падежning birlik

shaklida turlanadi (“две ручки”, “три ручки”, “четыре ручки”). 5 tadan 20 tagacha родительный падежning ko'plik shaklida turlanadi (“пять ручек”, “шесть ручек”, “семь ручек”, ... “двадцать ручек”). 21 tadan 24 tagacha xuddi 1 tadan 4 tagacha bo'lgan qoida ishga tushadi. 31 tadan 34 tagacha, 41 tadan 44 tagacha va hokazo holatlarda ham shu gap. Buning ustiga, oraga jins (род) masalasi ham tushadi. Мужской и средний родdagi so'z, tabiiyki, biz misollar keltirgan женский rodidagi so'zdan boshqacha turlanadi.

Rus tilida birgina masala ifodasi bo'yicha shuncha qonun-qoida bo'lsa ham, bu borada deyarli hech kim xatoga yo'l qo'ymaydi. Sababi oddiy: shu qoidalar maktabda puxta-pishiq o'rgatiladi.

O'zbek tilida sanoq sonlarni ifodalashning bittagina qat'iy qoidasi – bor: 1 ta bo'ladi-mi, 10 tami, 100 tami, 1000 tami, 1000 000 tami – baribir, sanoq sonidan keyin keladigan ot, albatta, birlikda ifodalanadi, vassalom: “1 ta traktor”, “10 ta traktor”, “100 ta traktor”, “1000000 ta traktor”...

To'g'risini aytganda, oddiydan oddiy qoida bu. Eng muhimi, uni olimlar o'ylab topgani yo'q. Xalq shunday gapiradi. Tilning tabiati shuni taqozo etadi.

Taassufki, gazeta yoki jurnal, radio yoki televideniye muxbiri, bloggersuhbatdoshidan: “Necha nafar bolalaringiz bor?” – deb so'raydi. “Necha nafar bolangiz bor?” – deyishi kerak emasmi?! Yoki: “Dalada 100 ta traktorlar yer haydayapti”, – deyishadi yoki shunday deb yozishadi.

Axir, xalq to'g'ri gapirsa, adabiy tilda shu xalq varianti me'yor qilib belgilangan bo'lsa, jurnalistlarga o'zbek tili va nutq madaniyati

o'qitilsa, bunday xato nega buncha ko'p takrorlanyapti?

Og'riqli savol bu, rosti. Og'riqli tomoni shundaki, bunday “savodxonlar” o'zbekcha gapirayotganda ham ruscha fikrlaydi. Chunki rus tilida: “Сколько детей имеет?” yoki “Поля пахнут пашут 100 тракторов”, – deyiladi, ya'ni sanoq sonidan keyin kelgan ot ko'plikda turlanadi va o'sha eganing ish-harakatini bildirgan fe'l ko'plikda tuslanadida.

2. Ega ko'plikda bo'lsa ham, fe'l-kesim birlikda tuslanadi.

Bu ham o'zbek tilining “temir” qoidalaridan biri hisoblanadi. Masalan, “*Odamlar keldi*”, “*Barglar to'kildi*”, “*Qo'ylar qaytdi*”. Buni, aytaylik, tojik tiliga tarjima qilsak: “*Odamho omadand*”, “*Bargho rextand*”, “*Go'sfandho gashtand*” bo'ladi. Ya'ni fe'l-kesim ham ko'plik shaklida tuslanadi. Bu qoida Hind-Yevropa oilasiga mansub, masalan, rus, tojik tillarida uchramaydi.

Afsuski, ayrim nashrlarda tez-tez: “*Odamlar keldilar*”, “*Barglar to'kildilar*”, “*Qo'ylar qaytdilar*”, degan tilimiz tabiatiga mutlaqo zid variantlarga duch kelamiz.

3. Majhul daraja fe'lda bir marta qo'llanadi.

Bu ham tilimizning “temir” qoidasi. “*Keldi*” bo'lsa, aniq daraja hisoblanadi. “*Kelindi*” desa, majhul daraja bo'ladi. Bunday “*-n*” ana shu majhullikni bildirib turibdi. Shunga qaramasdan, ko'p matnlarda “*qo'llanildi*” degan shakliga duch kelamiz. Bunday “*-n*” ham, “*-il*” ham – majhullikni bildiradi. Ayniqsa, diniy soha vakillarining amri ma'ruflarda “*o'qilgan oyatlar*”, “*qilingan duolar*” deyish o'rniga “*o'qilingan oyatlar*”, “*qilingan duolar*” deyishi oshib tushadi.

Adabiy til me'yorlari hamma uchun bir xil

emasmi? Bu bilan imomlar o'zlarining bilimi boshqalarnikidan ustunligini ko'rsatmoqchi bo'lishadimi? Sabab nima o'zi?

4. “Qat'i nazar”ni “qat'iy nazar” deb ishlatish.

Tilimizda arab tilidan o'tgan “qat'iy” degan sifat bor. U xuddi “*tabiiy*”, “*ilmiy*”, “*badiiy*”, “*jitiimoiy*” kabi bir shaklda keladi. Lekin, axir, “qat'i nazar” degan izofada “*qaramasdan*” degan ma'no mavjud. “*Bundan qat'i nazar*”, deyilsa, “*bunga qaramasdan*” deb tushunamiz. Bu izofadagi “qat'i” so'zi bilan “qat'iy” sifati o'zaro paronim, ya'ni bir-biriga shaklan yaqin, faqat bir tovushda farqi mavjud so'zlar hisoblanadi.

5. “Shuningdek” – kirish so'z.

Kirish so'zlar gap boshida kelsa, oxiriga, gap o'rtasida kelsa, ikki tarafidan va gap oxirida kelsa, oldidan vergul qo'yiladi. Bu ham qat'iy qoida. Lekin keyingi vaqtlarda rasmiy-idoraviy uslubga xos qonunlar yoki qonunosti hujjatlarda “*shuningdek*” so'zi bilan gap o'rtasida kelsa, faqat uning oldidagina vergul qo'yilayotganiga ko'p duch kelyapmiz. Xo'sh, gap nimada o'zi?

Hamma gap shundaki, rus tilida “*shuningdek*” ma'nosini beradigan “*a mak-xe*” kirish so'z hisoblanmaydi va shuning uchun u gap o'rtasida kelsa, faqat oldidagina vergul qo'yiladi. Rasmiy-idoraviy hujjatlar ko'pincha avval rus tilida tayyorlanadi, so'ng o'zbekchaga o'giriladi. Keyin ikkalasi tinish belgilari jihatidan ham bir xil bo'lishiga harakat qilinadi. Oqibatda o'zbek tilining “temir” qoidasi qo'pol ravishda buziladi.

6. “Dedi” o'zbek tilida ko'chirma gapdan keyin keladi.

Rus yoki tojik tilida birovning aytgan gapi keltiriladigan bo'lsa, avval “dedi” keladi, keyin o'sha aytilgan fikr. Asrlar mobaynida adabiy tilimizga fors-tojik tilining kuchli ta'siri bo'lgan. Shunday bo'lmaganida edi, Alisher Navoiy “Farhod va Shirin” dostonida:

Dedi: “Qaydinsen, ey majnuni gumroh?”

Dedi: “Majnun Vatandin qayda ogoh?” –

deb yozmagan bo'lur edi. Ya'ni, turkiy

tilning talabiga ko'ra, “dedi” gapning oxirida kelishi lozim edi. Ayni savol-javob Nizomiy Ganjaviyning “Xusrav va Shirin” hamda Xusrav Dehlaviyning “Shirin va Xusrav” dostonlari syujeti yo'nalishidagi nazira bo'lgani uchun shoir taqlidan shunday forsiyona yo'l tutgan, albatta. Holbuki, Navoiy aynan turkiy til talabi bo'yicha “*demoq*” fe'lini jumla oxiriga olib qo'llagan misollar ham ko'p. Masalan, “Navodir ush-shabob”ning 483-g'azali matla'sida:

Qoshi yosinmu deyin,

ko'zi qarosinmu deyin,

Ko'ngluma har birining

dard-u balosinmu deyin? –

tarzida sof turkona “temir” qoidaga amal qilingan, ya'ni “*deyin*” so'zi jumla oxiriga tushgan.

Mayli, she'r tili ko'chirma gapdan oldin “*dedi*” so'zini qo'llab, bunday sun'iylikka yo'l qo'yishni ko'taradi. Lekin hozirgi nasrimizda ham tuppata-tuzuk yozuvchilarimizning asarlarida ham: “*Falonchi: “...”, – dedi*”, – tarzida jumla tuzish urchigandan urchib yotibdi.

7. “Mazkur” – boshqa, “ushbu” – tamoman boshqa so'z.

Soddaroq qaralsa, bu ikkalasi o'zaro ma'nodosh, ya'ni sinonimga o'xshab ko'rinadi. Holbuki, o'rtada juda jiddiy va o'ta nozik tafovut bor.

“*Mazkur*” so'zi arab tilidan olingan. U “*zikr olingan*”, ya'ni “*tilga olingan*” degan ma'noni anglatadi. Deylik bir farmon qabul qilindi. Kimdir uni sharhlayapti. U so'zining boshida, tabiiyki, farmonning nomini to'liq keltiradi. Keyin esa yana bu nomni to'liq takrorlab, gapni cho'zib o'tirmaslik uchun “*mazkur farmon*” deydi. Bunga uning to'la huquqi mavjud. Bu yerda til qoidasi aslo buzilmaydi. Talab shuki, “*mazkur*” kalimasini ishlatish uchun avval u anglatgan narsa yoki hodisani bir bor tilga olgan bo'lishingiz kerak.

“*Ushbu*” – sof turkiy so'z. Aniqrog'i, u “*bu*” olmoshining mumtoz shakli hisoblanadi. Rasmiy-idoraviy uslubda saqlanib qolgan. Marhamat. Bunga hech kim qarshi ham emas. Masalan, bir farmon yoki qaror qabul qilinyapti. Oxirida uning ijrosi uchun mas'ullik kimga yoki kimlarga yuklatilgani qayd etiladi. Shunda “*ushbu farmonning ijrosi*” deb ishlataverish mumkin va bu juda to'g'ri ham bo'ladi.

Biroq aksariyat hujjatlarda ana shu “*ushbu*” so'zi o'rniga “*mazkur*” qo'llanadi-da. Holbuki, shu hujjatning ichida uni “*mazkur*” deyishga til tabiati ham, qonuniyati ham yo'l qo'ymaydi.

Xo'sh, bunga sabab nima? Bu xatoni tuzatishga nima xalaqit qilyapti?

Gap shundaki, rus tilidagi “*данный*” (“*данная*”, “*данное*”) so'zi, o'rniga qarab, yo “*mazkur*”, yo “*ushbu*” deb o'girilishi mumkin. Taxminan bundan yuz yilcha burun kimdir ruscha rasmiy-idoraviy hujjatlar tarjimasida “*данный*”ni “*mazkur*” deb o'giran. Shu-shu, bilib-bilmay hammamiz “*mazkur*”ni ma'qul ko'ryapmiz. Bu xatoni tuzatish esa juda-juda qiyin kechaypti. Chunki kechagi hujjatda bu so'z silliqqina o'tgan, rahbarlar indamay imzo chekkan, bugun hech kimning yangilik qilishga jur'ati yo'q. Holbuki, bu yangilik emas, aksincha, oddiygina o'zbek tilining “*temir*” qoidasiga amal qilish, xolos.

Biz bu yerda nutq madaniyatida o'zbek tilining “*temir*” qoidalariga bepisanlik bilan munosabatimizning bir qismi haqidagina so'z yuritdik. Bunday muammolar esa til amaliyotida to'lib-toshib yotibdi. Ularga qarshi jiddiy kurash e'lon qilinmas ekan, bunday noqisliklardan qutula olmaymiz.

Sultonmurod OLIM,
filologiya fanlari doktori,
O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan
madaniyat xodimi

JAHON AYVONIDA

FIR'AVN TABIBINING MAQBARASI TOPILDI

Arxeologlar Qohira janubidagi Saqqara hududida olib borgan qazishmalari davomida Qadimgi podshohlik davriga oid fir'avn Pepi II ning tabiiy maqbarasini topdi. Bu haqda Misr Turizm va qadimiy yodgorliklar vazirligi xabar berdi.

Topilma Fransiya-Shveyesariya arxeologik guruhi tomonidan aniqlangan. Ular yuqori martabali davlat arboblari maqbaralari joylashgan joyda tabiiy Neb-Fuga tegishli xom g'ishtdan qurilgan mastaba (maqbara)ni topgan.

Uning fir'avn Pepi II (eramizdan avvalgi XXIII-XXII asrlar) davrida yashagani va bir qator yuqori lavozimlarda, xususan, saroyning bosh shifokori, ma'buda Serketning diniy marosimlar o'tkazadigan xodimi, bosh tish shifokori va dorivor o'simliklar bo'yicha boshqaruvchi lavozimlarida ishlagan ta'kidlangan.

Arxeologlar guruhi rahbari Filipp Kolombaning so'zlariga ko'ra, shifokor

maqbarasi talon-taroj qilingan bo'lishi mumkin, ammo devorlarda tasvirlar saqlanib qolgan.

2024-YIL ENG ISSIQ YIL BO'LDI

2024-yil rekord darajadagi eng issiq yil bo'ldi, bu haqda Yevropa komissiyasining Yer holatini doimiy kuzatuvchi “Copernicus” dasturiga tayanib “Anadolu” xabar berdi.

Hisobotga ko'ra, 2024-yil 1850-yildan beri rekord darajadagi eng issiq yil bo'ldi. O'rtacha global harorat 15,1 darajani tashkil etdi, bu 1991–2020 yillardagi o'rtacha ko'rsatkichdan 0,72 darajaga va avvalgi rekordchi 2023-yilga nisbatan 0,12 darajaga yuqori.

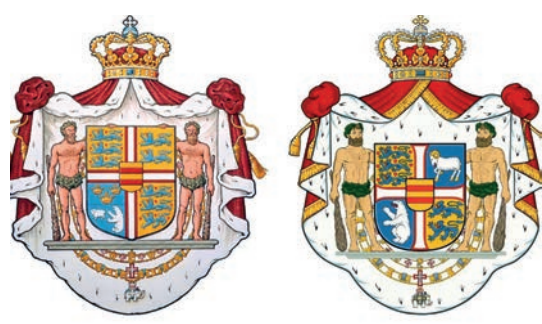
Shunday qilib, 2024-yil 1850–1900-yillarni qamrab olgan “sanoatdan oldingi davr” o'rtacha ko'rsatkichi 1,5 darajaga oshgan birinchi yil bo'ldi. 2023-yilda bu o'rtacha ko'rsatkichdan 1,48 darajaga oshgan edi.

2024-yil 22-iyulda o'rtacha kunlik global harorat bo'yicha yangi rekord 17,16 darajaga yetdi.

2024-yil yanvaridan iyunigacha har oy o'tgan yilning shu oyiga nisbatan issiqroq bo'ldi. 2024-yil yozi ham tarixdagi eng issiq fasil sifatida qayd etildi.

GRENLANDIYA O'Z GERBINI O'ZGARTIRDI

Daniya qiroli AQSh prezidenti Trampning orolni sotib olish haqidagi bayonotidan keyin mamlakat gerbini o'zgartirib, unda Grenlandiya ramzini kattalashtirdi.

Dizayn Farer orollari va Grenlandiya ustidan nazoratni saqlab qolish niyatini ko'rsatadi. Avvalroq Daniya bosh vaziri Trampga “Grenlandiya sotilmaydi” deya javob bergandi.

FACEBOOK VA INSTAGRAM FAKTCHEKERLARDAN VOZ KECHADI

Meta korporatsiyasi o'ziga tegishli platformalar – Facebook, Instagram va Threads mikrobloglar xizmatidagi faktcheklar xizmatlaridan voz kechadi. Bu haqda uning asoschisi Mark Zukerberg o'z videomurojaatida ma'lum qildi.

Uning so'zlariga ko'ra, mavjud tizim “juda ko'p xatolar va senzuralari bo'lgan nuqtaga yetdi”. “Shuning uchun biz o'z ildizlarimizga qaytmoqchimiz va xatolarni qisqartirish, siyosatimizni soddalashtirish hamda platformalarimizda o'z fikrini bayon qilish erkinligini tiklashga e'tibor qaratmoqchimiz”, dedi u.

Videomurojaatida Sukerberg kompaniyaning bu qarorga kelishiga turtki bo'lgan sabablar qatorida AQShda yaqinda bo'lib o'tgan saylovlarni tilga oldi. Uning fikricha, saylovlar “burilish nuqtasi”ga aylandi, shundan so'ng so'z erkinligi yana birinchi o'ringa chiqayotgani ayon bo'ldi.

DUNYO XARITASI 250 MILLION YILDAN SO'NG

Yer yuzasidagi tektonik plitalar harakati zilzilalar, tog' tizmalarining paydo bo'lishi va qit'alarining sayyora bo'ylab asta-sekin siljishiga sabab bo'ladi.

Millionlab yillar davomida bu jarayonlar quruqlik massalarining to'qnashuviga, ajralishiga va qayta birlashishiga olib keladi, natijada olimlar superkontinentlar deb ataydigan hodisa yuzaga keladi.

Chorak milliard yil keyingi qit'alarining aniq joylashuvini bashorat qilish oson vazifa emas. Litosfera plitalarining harakat tezligi va ularning o'zaro ta'siri kabi omillar noaniqlik darajasini yuzaga keltiradi.

Shunga qaramay, tadqiqotchilar tomonidan kelgusi superkontinent uchun o'rta ehtimoliy ssenariy ishlab chiqildi:

Novopangeya: Bu ssenariyda qit'alar Tinch okeani tomon siljiydi va natijada u butunlay yo'qoladi.

Aurika: Bu holatda Hindiston atrofdagi qit'alarni o'ziga birlashtiradigan ulkan quruqlikning markaziga aylanadi.

Amasiya: Bu modelda Shimoliy Amerika va Osiyoning Shimoliy qutbi qo'shilib, o'ziga xos Arktika superkontinentini hosil qiladi.

Pangeya Proksima (yoki Keyingi Pangeya): Eng ehtimoliy natija sifatida qaralayotgan bu ssenariy Afrika, Amerika, Yevrosiya, Avstraliya va Antarktidaning ulkan quruqlikka birlashishini bashorat qiladi.

TENGI YO‘QDIR SHARAF BOBIDA

yoxud jasoratli Dilorom haqida qissa

o'tkazishmi, mehmon kutishmi... barchasi ularning zimmasida.

Afsuski, inson falokat qayerdan kelishini bilmaydi. Shu sababdan falokat — oyoq ostida, degan ibora bor. Dilorom uchungina emas, balki hamma uchun ham kutilmagan dahshatli falokat yuz berdi!

O'rim-yig'imning qaynoq payti. Dalada ishlayotganlarga tushlik olib borgan Dilorom bekor turmay deb bir bog' makkapoyani guvillab yurib turgan kombaynga tashladi... Biroq uzun xalatining peshi makka poyasiga ilashib qolib, bahaybat texnika uni domiga tortib keta boshladi. Lahza o'tmay uning oyoqlarini kombaynning o'tkir tishlari chaynab tashladi. Yana bir-ikki lahzada u butunlay nobud bo'lishi mumkin edi. Yaxshiyam, shu payt Dilmurod yugurib kelib, uni muqarrar o'lim changalidan qutqarib oldi.

Bu juda og'ir fojia edi. Lekin Dilorom o'zini yo'qotmadi... Jasoratli ekanini shu yerda namoyon etdi. Dahshatli og'riq iskanjasida hammasini bilib turardi: uni mashinaga olib, kasalxonaga eltdilar, doktorlar kuymalanishib, muolajaga shaylana boshladilar, chamasi. Birdan hech narsani sezmay, ko'rmay qoldi: u hushdan ketgan edi...

Operatsiya to'rt yarim soat davom etdi. Dilorom o'ziga kelib qarasa, ikki oyog'i yo'q! O'ziga o'xshamaydi...

Shundan so'ng katta ovsini butun uyning tashvishini zimmasiga oldi. Ikkinchi ovsini bolalarini uyda qoldirib, o'n kun kasalxonada unga g'amxo'rlik qildi. Mahallada odamlar besh ovsinning bir-biriga hurmati, oqibati haqida ko'p gapirdirdilar. "Shularning ko'magida oyoqqa turdim", deydi Dilorom diydasi yumshab.

Uzoq-yuqari qarindoshlari, farzandlari, ovsinlari, jonday dugonalari Sayyora bilan Sevara og'ir damlarda uning boshida parvona bo'lishdi. "Orol" mahallasi odamlari kasalxonada ham, uyda ham Diloromdan xabar olgani kelishar, unga dalda berishga harakat qilishardi. Har kuni mehmon, mehmon... Bularni ko'rgan Diloromning "Odamlar men uchun qayg'urib, atrofimda shuncha parvona bo'lyapti, demak, mahallaga, odamlarga kerak ekanman-da...", degan o'ydin ko'ngli ko'tarilar, kuchiga kuch qo'shilardi.

Falokat tufayli keraksizga chiqdim, deb o'layotgan Dilorom, kerakli odam ekanini his qildi, o'ziga ishonchi orta boshladi.

Muolajalardan keyin Dilorom to'rt oy uydin chiqmadi. Kunduzi keldi-ketdi bilan ovunar, chalg'ir, kechasi esa baddin xayollarga berilib, yuragi siqilar, ertalabgacha ko'zlariga yuqu kelmasdi. Bu yog'i nima bo'ladi, oila, turmush, o'zining nochoq ahvoli... Xo'jayini Dilmurod ham qiynalib ketdi. Barini Dilorom ko'rib turardi. Unda bir fikr tug'ildi, uzoq o'ylab yurdi, lekin fikrini dabburustdan eriga aytishga jur'ati yetmasdi.

— Xo'jayin... — dedi Dilorom oxiri shunday bedor kechalarning birida. — Ahvolimni ko'rib turibsis... Sizga qiyin bo'lib ketdi...

Dilmurod indamadi.

— Bizning mahallada qizlar bor, boshqa mahallalarda ham qizlar ko'p, yana...

Dilmurod birdan jerkib berdi:

— Indamaganimga o'zingdan ketma! Ikkinchi eshitmay bu gapingni! O'g'illarim bor. Xudoga shukr qilaman. Bu erkakning ishi emas-da! Hammasi yaxshi bo'ladi...

Bu haqiqiy erkakning gapi bo'ldi! Erining oxirgi baqirishi edi bu. Uni boshqa koymadi. Dilorom erining sadoqatiga ishonadi, bu uni yana ham ruhlantirdi.

Baribir, umidsizlik iskanjasi uni qo'yib yubormasdi. Ayniqsa, ishga yaroqsiz bo'lib qolganidan o'ksinar edi. Shunda u bir vaqtlar otasining maslahati bilan xolasining qizidan oz-moz tikuvchilik sirlarini o'rganganini esla-di va o'zi uchun eng qulay ish — uyda o'tirib tikuvchilik bilan shug'ullanish ekanini anglab yetdi. Axir, kelajakda tikuvchi-dizayner bo'l-moqchi edi-ku.

Qaynonasidan qolgan qo'l mashina ish berdi. Lekin mashina eski bo'lib, ishlash qiyin edi. Ko'p mashaqqat chekdi.

Diloromning baxtiga mahalla saylovi bo'lib o'tdi, mahalla rahbarligiga yangi odamlar keldi, ishlar oz-oz yurisha boshladi, Dilorom bola puli oladigan bo'ldi, ilgari xo'p urinib ololmagandi, hokim yordamchisi Faxriddin O'rinov ko'magida unga yangi tikuv mashinasini berildi.

Diloromda endi protez olish fikri tug'ildi. Youtube kanalida nogiron kishilarning protezda bemaol yurib ketayotganlarini ko'rib, ularga havas qilardi. Hatto protez ekani bilinmasdi ham. Lekin uning to'plagan puli protezga yetmasdi...

Bir kuni hamqishlog'i Poshsha xola kirib qoldi.

— Diloromxon, eshitdim, Toshkentga borib kelibsis. Protez olishingiz uchun jinday pul yetmay turgan ekan, — dedi u. — Eshon buvangiz bilan kelishdik. Hajga boramiz, deb ozgina pul jamg'argan edik... Shuni sizga olib keldim. Protez sotib olishga ishlatarsiz! Biz Hajga bu yil bo'lmasa, kelasi yil borarmiz.

Dilorom Poshsha xolaning himmatiga tan berdi.

— Xudo umrlaringizni ziyoda qilsin, Poshsha xola! — dedi Dilorom. — Katta rahmat! Lekin pullaringizni ololmayman. Sizlar ulug' safarga sog'-salomat borib kelingizlar!..

Poshsha xola chorasiz chiqib ketdi.

2023-yilda xotin-qizlar faoli Diloromga "Sizni elektron aravacha oladiganlar ro'y-xatiga kirityami?", deb so'rab qoldi. Dilorom darhol rozilik berdi. Keyin ikki nafar tuman kengashi deputati, mahalla faollari qo'shni qishloqda bir momoning anchadan beri ishlatmayotgan elektron aravachasini olib kelib Diloromga topshirishdi. Tantanavor suratlarga tushildi.

— Opa, — dedi deputatlardan biri. — Bu aravacha sizning nomingizga rasmiylashtirib beriladi.

Diloromning quvonchi cheksiz edi. Endi qo'tiqtoyog ham kerak emas, aravachasi bor! Xuddi oyoqlari qaytib kelganday bo'ldi. Qarindosh-urug'lariga maqtanib ham qo'ydi.

Oradan chamasii ikki oyalar o'tdi. 2024-yil fevral oyi oxirlari edi, Dilorom eri ikkisi yo'l-lanma bilan dam olish uyiga borishdi. Ikkiisi ham mamnun. Kutilmaganda notanish odam unga qo'ng'iroq qildi:

— Opa, xafa bo'lmaysis-da endi. Shunday-shunday... onamning aravachasini sizga oborib berishgan edi, endi uning o'ziga kerak bo'lyapti, bizga shuni qaytarib bersangiz...

Diloromni chaqmoq urganday bo'ldi. Shu zahotiyoq er-xotin muolajalarni qoldirib, uyga jo'nadi. U birovning omonatini saqlab yurgan ekan-da! Bugunog aravachani egasiga qaytarish kerak!

Dilorom nadomatdan xonaga sig'mas edi. Darhol xotin-qizlar faoliga qo'ng'iroq qilib, aravachani qanday olib kelgan bo'lsangiz, shunday egasiga eltib bering, deb tayinladi. Ish aytganiday yakun topgachgina ko'ngli joyiga tushdi. Ammo dastavval oyoqsiz qolganda qanday ayanchli ahvolga tushgan bo'lusa, hozir o'sha hol takrorlanganday tuyuldi, aravachaga o'rganib qolgan ekan-da.

Dilorom o'kinch-alamdan to'liqib ketdi, ichida qadriga yig'ildi, u jasoratli ayol edi, tashiga chiqarmadi. Inson qadri bir aravachalik emasmi?..

Yana umidsizlik Diloromni qisti-qafasga ola boshladi, olam ko'ziga tor ko'rinardi... Shu kunlarda Dilorom Prezidentning topshirig'i bilan chekka hududlarda yashayotgan nogiron va imkoniyati cheklangan odamlarning muammolari bilan tanishish uchun Toshkentdan katta rahbarlar kelibdi, degan yangilikni eshitdi. U el orasida "direktor momo" deb nom chiqargan shaddod momosidan, borib o'sha rahbarlarga Diloromning ahvolidan xabar berishini iltimos qildi. Momo borib, kerakli odamga uchrashdi. Ajabki, ertasi kunioyoq o'sha rahbarlar yap-yangi kolyaska bilan Diloromning xonadoniga kirib keldi.

Ular Diloromxonning, nogiron bo'lsa-da, hech kimga nolimay, birovga boqimanda bo'lishni istamay, eski tikuv mashinasida ishlab o'tirganini ko'rib qoyil qolishdi.

Ezgu ish boshqa ezgu ishlarni boshlab keladi. Tez orada "Ayol va zamon" nodavlat-notijorat tashkiloti Diloromga katta yordam ko'rsatdi. Tashkilot o'quv markazi rahbari Gulnora Xojanoyozova juda mehribon va mas'uliyatli ayol ekan. Uning ko'rsatgan to'g'ri yo'l-yo'riqlari tufayli Diloromning ustaxonasi zamonaviy tikuv mashinalari va boshqa zarur jihozlar bilan ta'minlandi. Natijada tikuvchilikka qiziqib, shogirdlikka keluvchi xotin-qizlar safi ko'paya boshladi.

Ko'p o'tmay "Ayol va zamon" tashkiloti huzuridagi o'quv markazining Denov filialini ochdilar. Dilorom kun bo'yi sevimli ishi bilan band: peshingacha kursga kelgan qizlarga

chevarlik sir-asrorlaridan dars beradi, tushdan keyin o'zi buyurtmalarga qarab, bichish-tikish ishlari bilan band bo'ladi. U o'zini aslo nogiron hisoblamaydi. Uning boshchiligidagi sexda bolalar kiyimlari, kelin seplari, avra chopon, qavima paxtalik chopon, ko'rpachalar, bet-astar ham tikiladi. Yaqinda ishchilar kombinizoni tikish bo'yicha ham yirik shartnomalar imzolandi.

— "Ayollar daftariga" kiritilgan birinchi guruh nogironlari uy-joyini ta'mirlash uchun subsidiya olishlari mumkin, — maslahat berdi Gulnora Jabborovna unga.

Dilorom bunday imkoniyatdan bexabar edi. U huquqshunos bilan maslahatlashib, tadbirkorlikni boshlab yubordi: bir xonani tikuv sexiga moslab ta'mirlattirdi, biznes-reja tuzdi, o'z-o'zini band qilgan shaxs sifatida ro'yxatdan o'tdi. Hozir Diloromning 60 nafardan ortiq shogirdlari bor, ayollarni ish bilan ta'minlamoqda, ularga kasb-hunar o'rgatmoqda.

— Tikish-bichish — qishloq sharoitida xotin-qizlarga eng kerakli yumush. Tikishni bilgan ayol qiynalmaydi. Odamlar hech bo'lmasa, o'z bolasiga kiyim tikib beradi-ku! Bu yurtda tikuvchi hech qachon ishsiz qolmaydi... — deb uqtiradi Dilorom o'zining shogirdlariga.

Men bundan bir necha yil burun bir yozuvchi ukamizning mo'ynoqlik Manzura Yerniyazovaning fojiali kechmishi haqida yozilgan "Yo'lbarsning yuragini yegan ayol" asari asosida o'zbek va qoraqalpoq kino-jodkorlari tomonidan suratga olingan "Tengiz" badiiy filmini katta qiziqish bilan tomosha qilgandim. Asarda Mo'ynoq shahrida yashayotgan oddiy bir ayolning boshiga tushgan og'ir sinovlarni sabr-toqat va matonat bilan yengib o'tishi, uning bukilmas irodasi juda hayotiy, ta'sirli aks ettirilgan.

Ayol kutilmagan falokat tufayli poyezdning tagiga tushib ketib, bir qo'l va bir oyog'idan judo bo'ladi. Ruhiiy tushkunlik va umidsizliklardan so'ng nihoyat, u o'zini qo'lga olishga, hayotini yangidan qurishga kuch topadi. Ming mashaqqatlar bilan bir qo'lida kiyim-kechak tikishni o'rganadi. Sidqidildan mehnat qilgan odam, albatta, niyatiga yetadi. Tengiz tez orada Mo'ynoqda mohir chevar sifatida tilga tushadi. Tikuvchilik korxonasini ochib, xotin-qizlarni ish bilan ta'minlaydi, nafaqat Qoraqalpoq'istonda, balki butun O'zbekistonda jasoratli ishbilarmon ayol sifatida dong taratadi.

Bu filmni eslashimning sababi bor. Gap shundaki, "Tengiz" — Diloromning eng sevgan filmlaridan biri. Uni ko'p ko'rgan, qayta-qayta ko'radi, undan ta'sirlanadi, kuch oladi. Shogirdlariga ham bu filmni ko'ringlar, deb uqtiradi. Tengizning yuksak irodasi, sabr-bardoshiga qoyil qoladi. "Men ham Tengiz kabi kuchli ayol bo'laman!" — deb o'zini o'zi ruhlantirgan paytlari ko'p bo'lgan. Mana, san'atning kuchi nimalarga qodir!

Meni bu o'xshash taqdirlar juda hayajonlantirdi. Manzura va Dilorom — qoraqalpoq va o'zbek ayollarining jasoratli vakillari, mo'tabar siymolari. Ular — To'marislar, Apamalar avlodi! Bular — hozircha biz bilganlarimiz. Bilmaganlarimizning sanog'i qancha ekan...

O'tgan yilning oktyabr oyida Toshkent shahridagi Alisher Navoiy nomidagi Milliy kino saroyida Dilorom Yo'ldoshevaga bag'ishlangan "Matonat" filmi taqdimoti bo'lib o'tdi. Unda davlat arboblari, jamoatchilik vakillari, kino san'ati vakillari va film qahramoni Dilorom Yo'ldoshevaning o'zi ham ishtirok etdi. Taqdimot muvaffaqiyat bilan o'tdi. Barcha o'zbek ayolining matonati, mardlik va jasorati timsoliga aylangan Diloromga mehr va hayrat bilan qarashardi.

2024-yil 20-dekabr kuni xalqaro Amir Temur jamoat fondi rayosatining qaroriga ko'ra, bir guruh fond faollari Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talaba va o'qituvchilari huzurida "Sohibqiron Amir Temur merosi — kelajagimiz asosi" mavzusida respublika ilmiy-amaliy konferensiyasini o'tkazdi. Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti professori, adabiyotshunos olim Adhambek Alimbekov, "Sharq yulduzi" va "Zvezda Vostoka" jurnallari bosh muharriri, shoir va tarjimon Sirojiddin Rauf, taniqli publitsist adib Toshtemir Turdiyev, institut rektori Oybek Ro'ziyev va kamina Sohibqiron faoliyati, tarixi va zamon, uning Surxondaryoda bo'lgan yillari haqida ma'ruzalar qildik, qizg'in kechgan anjuman savol-javoblarga ulanib ketdi.

Anjumandan so'ng "Mardlik" ordeni bilan mukofotlangan Dilorom Yo'ldoshevani qutlamoq uchun "Orol" qishlog'iga otlandik. Bizni Dilorom o'z ustaxonasida o'nga yaqin shogirdlari bilan kutib oldi. Barchasi ish ustida, tikuv mashinalari ishlab turibdi. Ana shogirdlar — Barchinoy, Xayrinisa, Gulchehra, Guljahon, Baxmal, Sayyora...

Jasoratli ayolni davlatimizning yuksak mukofoti hamda xalqaro miqyosda e'tirofga sazovor bo'lgani bilan tabrikladik. Men Diloromning chehrasiga qaradim. Shuncha falokatlarni ko'rgan ayolning yuzida biron noliq, ranj, alomatlarini ko'rmadim. U hammaga ochiq chehra bilan boqardi. Davrada she'rilar ham jarangladi.

Dilorom hikoya qildi:

— Bir narsaga hayron qoldim. Mahal-lamizdan Ilhom degan o'ttiz besh yoshlardagi nogiron yigit o'ziga chopon tikitirgani bir tikuvchiga boribdi. Tikuvchi, agar ellik ming so'm bersang, tikib beraman, debdi. Ilhomning puli yo'q ekan, o'ksib qaytibdi. Buni eshitib, darhol yigitni chaqirtirdim. Andozasini olib, bir kechada to'nni chiroyli qilib tikib, qavib, ertasiga uning yelkasiga yopdim. Qomatiga juda yarashdi. Boyaqish boshi osmonga yetganday xursand bo'ldi! "Necha pul beray, opa?" — deb so'radi u. "Sizga bepul! Bu ehson, pulingiz kerakmas!" — dedim. Yuzi quvonchdan yorishgan Ilhom qayta-qayta rahmat aytib, yosh boladay chopqillab chiqib ketdi.

Bir savob ish qildim, deya ichimda quvonib turgan edim. Qarang, Ilhom chiqib ketishi bilan Toshkentdan qo'ng'iroq bo'lib turibdi-ku! Xabar qilishlaricha, men xalqaro Bi-Bi-Si nashrining eng mashhur 100 ayoli ro'yxatiga kiritilgan ekanman.

Bu xushxabar menga chaqmoqday ta'sir qildi. Shunda Xudo o'z bandasini hech qachon esdan chiqarmasligiga ishonchim. Muhtaram Prezidentimiz nazarlariga tushdim. Orden bilan taqdirladilar. Mening xursand bo'lgan joyim, hozir qonunlar ishlay boshladi, ha, qonunlar ishlamoqda! Davlat rahbarining o'zi nogiron va mehrga muhtoj insonlarga g'amxo'rlik qilmoqda. Ana shunday g'amxo'rlik tufayli men shu darajaga erishdim. Hurmatli Prezidentimizga bunday e'tiborlari uchun ming qulluq deyman.

"Bi-Bi-Si — 100 ayol" loyihasi muharriri Rebekka Torn o'z intervyusida shunday deydi: "Ba'zan qiyinchiliklardan shikoyat qilib, ruhan tushkunlikka tushib qolish insonga xos. Shunday paytlarda ayollik kuchi va irodasiga tayanish kerakligini Dilorom kabi ayollar isbotlaydi.

Dilorom iroda va matonat sohibasi bo'lgan ayol sifatida bizning diqqatimizni tortdi. Biz qidirayotgan xislatlarning bari unda mujas-sam edi. Baxtsiz hodisa tufayli oyoqlarini yo'qotganiga qaramay, hayotidan yuz o'g'irmagan. Tikuvchilikni o'rgangan. Faqatgina tikuvchilik qilib qolmay, tadbirkorlikka ham kirishgan. Kengayib borayotgan biznesi bilan nafaqat o'zining, balki boshqa ayollarning ham hayotini yaxshilashga erishyapti. Bunday fojiani boshidan kechirgan uncha-muncha odam tushkunlikka tushib qolishi shubhasiz. Dilorom esa o'zini qo'lga olib, o'zidan boshqa ayollarga va jamiyatga katta foydasi tekkanini bizni lol qoldirdi.

Bu yil davomida dunyoda bo'layotgan zid-diyatlar sabab, ayollarning ruhiy sog'lig'iga juda katta putur yetdi. Depressiya, qayg'ular, jismoniy sog'liqqa bo'lgan tahdidlarga qaramay, bunday ayollar irodasi va matonati sabab eng katta qiyinchiliklarni yengib o'tib, nafaqat o'zlarining balki atrofda yilganing ham hayotini ijobiy tomonga o'zgartirmoqda".

Shuni aytish joizki, dunyoning ko'p mashhur ayollari "Bi-Bi-Si — 100 ayol" ro'yxatidan yig' olishgan. Chunonchi, ular orasida Tinchlik bo'yicha Nobel mukofoti sovrindorlari — iroqlik Nodiya Murod, amerikalik kimyogur olim Frensis Arnold amerikalik mashhur aktrisa, ko'plab nufuzli mukofotlar sohibasi Sheron Stoun, AQShning sobiq birinchi xonimi Mishel Obama singari ayollarning borligi diqqatga sazovordir. Ular safiga endi jasoratli o'zbek ayoli, fidoyi tadbirkor, "Mardlik" ordeni sohibasi Dilorom Yo'ldosheva ham qo'shildi.

Diloromdan so'radim:

— Endi rejalar qanday? Bu yog'i qanday bo'ladi?

— Rejalarim katta, — dedi u. — Avvalo, tikuvchilik sexini kengaytiraman, gaplashib qo'ydim, chunki bizga ish so'rab keluvchilar ko'p. Men ayollarning oftobda kuyib-yonib dalada ishlashlariga qarshiman. Ular soya-salqin joylarda o'tirib ishlashi kerak. Birinchi galdan ana shunday ayollarga ish bermoqchiman. Uch kun avval Jizzax viloyatidagi "Gulchi opa tomorqa xizmati" klasteri rahbari Sharofat opa Norova meni tabriklashga kelib qoldi. "Tuproq changallab qilgan mehnatlarimiz ro'yobga chiqyapti, Diloromxon!" — dedi opa quvonib. Men ham u kishiga havas qilib, gulchilikni yo'lga qo'ymoqni niyat qildim. Sharofat opa yordam berishga tayyor ekanini aytdi. Kelishib oldik.

Men o'z shogirdlarimni Jizzaxga yubora-man, opa ularni o'qitib, gulchilik sirlarini o'rgatib qaytaradi...

Kamtarin, sodda va samimiy bu ayol bilan xayrlashib, ortga qaytarkanmiz, beixtiyor inson jasorati haqida o'ylayman. Bir paytlar o'zim yozgan ruboiy yodingma tushadi:

Jasorat... Bu — buyuk obida,
Teng yoddir sharaf bobida.
Ko'cha-ko'ya yotmas jasorat...
Uning joyi — yurak tubida!..
Ha, jasorat pokiza yuraklarda yashaydi.

**Muhammad ALI,
O'zbekiston xalq yozuvchisi**

ABADIYAT ORALAB...

Barkamol siymolardan meros oydin xotira, munavvar tasavvur inson xayolida qayta va qayta jonlanaveradi. Biz Oybekni ko'rgan emasmiz. Dilbar inson, iste'dodli adib, lirik shoir, adabiyotshunos olim Oybek to'g'risidagi tasavvurimiz kitoblari tufayli paydo bo'ldi. Ayni chog'da, Oybekka zamondosh, ularga hamsuhbat bo'lgan tabarruk insonlarning xotiralari, yodnomalari biz uchun muhim va ardoqli. O'sha tabarruk xotiralarni eshitib, Oybek dunyosiga qayta nazar solamiz. Ibratlanamiz...

MAVLONO OYBEKNING MUNAVVAR YODI

O'n yillar oldin Toshkent shahridagi maktablardan birida Muso Toshmuhammad o'g'li Oybekka bag'ishlangan anjumanda mo'y-safid Siddiqxo'ja ota xotira so'z-ladi.

Ota gapini adibga ehtirom sifatida "mavloni Oybek" degan bir juft so'z bilan boshlagan edi o'shanda. 1965-yili Oybek to'g'risidagi hujjatli film suratga olinishi lozim bo'ladi. Ota aytadiki: "Zarifa opa Oybekni yangi do'ppida suvratga olinglar, deya tayinladilar. Biz birgalashib hozirgi "Zarafshon" restoranini yonidagi – o'sha zamanlarda mashhur bo'lgan milliy kiyimlar do'koniga kirdik. Sotuvchi yoshgina qiz ekan. Olib qo'yib do'ppi tanladik. Biri ancha tor keldi. Boshqasi, eng katta o'chamdagisini so'radik. Olib berdi: 62 razmer. Oybekning boshiga shunisi mos tushdi. U so'zlashga ancha qiynalardi. Fikrini imo-ishora bilan anglatardi. Boshiga do'ppi loyiq kelganidan quvonib, shu ma'qul degandek ko'zlari mamnun chaqnadi; bosh igrab tasdiqladilar. Do'ppi uchun pulni biz to'lamoqchi bo'ldik. Shunda u: "Zari... Zari...", dedilar bazo'r. Uylaridan chiqqa turib Zarifa opaning "Pul mana shu cho'ntakda", deb tayinlaganiga ishora qilayotgan edilar. Qanchalik qistasak-da, o'jarlik bilan pulini o'zi to'lashi kerakligini anglatdilar. Ust kiyimining ko'k-rak cho'ntagidan oliti-yettita qizil o'n so'mlikni chiqarib stolga qo'ydi. Sotuvchi qiz bu ko'p-ku degandek hayratlandi. So'ngra

ulardan bittasini olib, qirg' tiyin qaytim berdi. Aniq esimda, do'ppi to'qqiz so'm oltimish tiyin turar ekan. Men sotuvchi qizga qarab: "Qutlug' qon", "Navoiy" romanlarini o'qiganmisiz? Uning muallifini taniysizmi?" dedim ohista. Qiz birdan jonlanib tasdiq javobini berdi. So'ng savolimdan ozgina taajjublandi va savollanib menga qaradi. Men esa unga: "O'sha kitoblarni yozgan hazrati inson mana shu Oybek bo'ladilar", dedim. Qiz birdan shoshib qoldi. Biror ayb ish qilgandek apil-tapil tortmadan pulni chiqarib do'ppi uchun haq olmayman, deb turib oldi. Beixtiyor ko'zlari yoshlandi. Go'yo rostdan ham ulkan bir gunoh ish qilgandek atrofga alangladi. Qizgina yuzini qo'llari bilan yopgancha usiz yig'lardi. Hurmatining cheksizligini qanday izhor qilishni bilmas edi. Yoshlarning ehtiromi mavlono Oybekka ana shunaqa edi".

Oybekka xos ulug'vorlikning qaysidir qirasi va Zarifa opadagi mehribonlikning ayrim jihatlari ushbu xotirada mujassam edi. Ammo Siddiqxo'ja ota e'tibor bergan narsa – Oybekka muxlislarining hurmat-ehtiromi cheksizligi – bu endi bebaho hissiyotdir. Oybek chin ma'noda hurmat qozondi, ehtiromga munosib yashadi. Bunga aslo shubha yo'q.

Siddiqxo'ja otaning ikkinchi bir xotirasi ham bevosita Oybek shaxsiyati, aniqlik, adibning saxovatli bir inson bo'lganini ko'rsatadi, ota eslab ketadi:

"1966-yilgi Toshkent zilzilasidan keyin aholining ko'pchiligi hozirgi

"Istirohat" mavzesiga ko'chirilgan edi. Tabiiyki, har kimning holi o'ziga ma'lum. Uy-joy qilishda qiynalib, qo'lli kaltaligi bois imorati tomini yopa olmagan bir tanish kampir mavlono Oybekdan qarz so'rab keladi. Imo-ishora bilan bazo'r gapiradigan Oybek eski qadrdon-qo'shnisining iltimosini yerd qoldirmasdan pul berib yuboradi.

Oradan bir yillar o'tib, Oybekning eshigi qayta taqillaydi. Yana o'sha tanish kampir. Qarzini olib kelibdi. Qarzga berilgan pul xayolidan ham ko'tarilib ketgan mavlono Oybek kampiridan imo-ishora bilan ahvol so'raydi: "Uy tomi yopilgan ekan, ichkaridagi to'shovlari qanday? Bola-chaqaning kiyim-boshi butmi?" mazmunida savol beradi. Endi bir amallab boshpana qilib olgan faqir nochor ko'zini yerga qadaydi. Tang holatni adib so'zsiz ich-ichidan sezadi. Achinadi: "Ahvoli yaxshi emas". Shunda mavlono Oybek kampirning qo'lidan qarz pulini olib: "Mana, qarzni berdingiz, qutuldingiz", degan ma'noni anglatgan bo'ladi va yana xuddi shunday imo-ishora bilan: "Endi pulni oling. Ehtiyoj uchun sarflaysiz. Sizga hadya", deydi.

Kampirning qarz mas'uliyatini naqadar his etgani va mavlono Oybekning saxovatini bugun ham har kimga ibratdir".

Bu xotirani avval ham ko'p eslab yurdim. Mavloni Oybek tavalludi kunlari adib ruhi shod bo'lsin, degan niyatda yodnomani yana bir bor esga oldim, azizlar.

Bahodir KARIM

MEROS

Bola baxshi tug'ma chapaqay bo'lganmi?

"Xivada bir yosh baxshi chiqibmish, ko'rsangiz hayron qolasiz, o'zinnan dutori ullimish. Shundin zo'r ovozi bormishki, eshitganlar "tasdiq" aytamishlar".

1908-yilning ayni bahorida Xiva shahrida shunday gap tarqaldi. Qurbonnazar baxshini eshitganlar uni zo'r berib maqtashsa, eshitmagan, ko'rmaganlar bir ko'rishga ishtiyoqmand edi. Bu gap Xiva xoni Muhammad Rahimxon Soniy – Feruz qulog'iga yetadi. Feruzxon ham adabiyot va san'at shaydosi emasmi, baxshini ustoz bilan birga saroyga chaqirtiribdi.

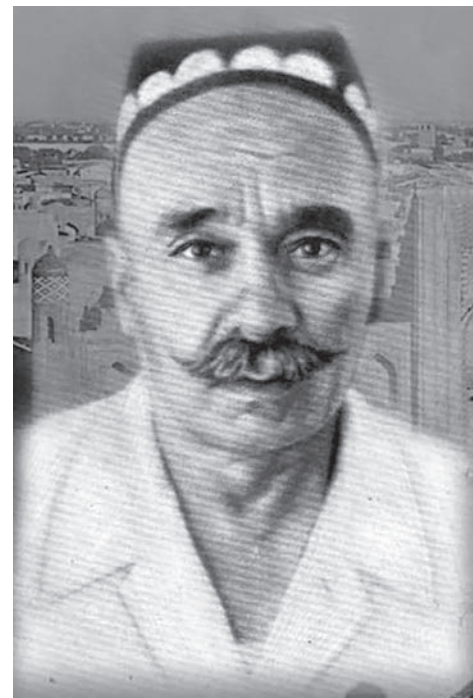
To'qqiz-o'n yashar Qurbonnazar ustoz Jumanazar baxshi hamrohligida dutorini olib, xon huzuriga kiradi. Muhammad Rahimxon Feruz kichkina baxshidan bir noma eshitib ko'radi.

Ko'z deymasin, bu bola baxshiga. Ustozingga, ota-onangga rahmat, o'g'lim. Kamol top. Bundan keyin sening oting Bola baxshi bo'lsin, – deb xon Qurbonnazarning yelkasiga qoqib qo'yadi.

Shu-shu, Qurbonnazar Abdullayev Bola baxshi bo'lib Xorazm elida tanildi. 1899-yilda tavallud topgan Bola baxshi o'n yoshidan qo'lida sozi bilan elga xizmat qildi.

Aytishlariga qaraganda, Bola baxshining ajdodlari o'z davrining ko'zga ko'ringan atqoli baxshi va go'yandarlari bo'lishgan ekan. Katta bobosi Usmon baxshi o'z davrida xonning baxshisi bo'lgan. Uning o'g'li Avazniyoz bobo ham san'at va adabiyotni sevuvchi insonlardan edi. Bola baxshining otasi Abdulla bobo qozilik qilgan, deyshadi.

Qurbonnazarning otasi Usmon bobodan qolgan dutori hech kimga bermay, sandiqda avaylab saqlarkan. Qurbonnazar 3-4 yoshlarida kasal bo'ladi. Isitmasi sira tushmaydi. Uni tabibga ko'rsatishadi. Tabib shifobaxsh damlama beradi. Bir kun onasi damlamani sandiqdan olayotganida Qurbonnazarning ko'zi u yerdagi dutorga tushadi. Bu dutor yuz yillardan ziyod ana shu sandiqda saqlanardi. Emishki, Usmon baxshi "Buni qachonlardir mening korimni (kasbimni) tutgan avlodimga beringlar", deb vasiyat qilgan. Qurbonnazar onasiga dutori olib bering, deb xarxasha qiladi. Otasi ruxsat bermaydi. Qurbonnazar shu

payt hushidan ketib yiqiladi. Yuziga suv sepib, o'ziga keltirishadi. Endi u yig'lashga tushadi. Onasi noiloj dutori sandiqdan olib beradi. Bola yig'idan to'xtab, o'ziga keladi. Kun-kundan sog'aya boshlaydi.

Qurbonnazarning xat-savodi chiqqach, Usmon baxshidan qolgan doston kitoblarni o'qib-o'rganadi. O'sha yillari Xivada Yodgor bulomochi va Jumanazar baxshilar nom qozongan edi. Qurbonnazarni ularga shogirdlikka berishadi. Yosh Qurbonnazar bu ikki baxshidan dutor chalishni, terma va dostonlar kuylashni o'rganadi.

Yodgor bulomochi ilmi daryo san'atkor edi, – degan ekan Bola baxshi bir gal shogirdlariga. – U kishidan juda ko'p narsa o'rgandim. Bola baxshi bo'lib tanilishimda shu ustozlarimning hisssasi katta.

Ikkinchi jahon urushi boshlanganda Bola baxshiga ham chaqiriq qog'ozi keladi. Bu xabarni eshitgan xavliklar qo'lga ilingan yegulik, issiq kiyim olib, uni kuzatishga chiqadi. U paytda jangga otlanganlar ot va eshak aravalarda, ko'pchiligi esa poyi piyoda Cholishga qarab yo'lga chiqishgan. Keyin Amudaryo orqali kemada Chorjo'ygacha borishar, o'sha yerdan poyezdda frontga yo'l olar edi.

Katta maydon urushga ketayotganlarni kuzatuvchilar bilan javjum. Bola baxshi o'tirgan ot arava ichi xalq bergan yegulik va kiyim-kechak bilan to'lib ketadi. Shu payt uzoqdan bir kishi qo'lida yo'rgaklangan chaqaloqni

mahkam bag'riga bosganicha olomonni yorib oldinga o'tadi.

– Baxshi buva, o'g'illik bo'ldim. Mana shu bolani bir qo'lingizga oling. Yaxshi niyat qiling. Sizing urushda o'lib ketishga haqqingiz yo'q. Shu bolaning sunnat va farz to'ylarida xizmat qilgayman, deb niyat qiling, – deb u chaqaloqni Bola baxshiga uzatadi.

Bola baxshi go'dakni qo'lga olib, niyat qiladi va peshonasidan o'padi. Xalq o'zining suyuqli baxshisini shu tariqa frontga jo'natdi. Bir yarim yilcha janggohlarda qon kechgan Qurbonnazar og'ir jarohat olib, yurtiga qaytib keldi.

"Rizq-nasibam bor ekan, odamlar niyat qilganida farishtalar omin, degan ekanmi, o'sha bolaning sunnat va farz to'ylarini soz-u suhbat bilan o'tkazish menga nasib etdi", deb eslagan ekan u kishi.

Bola baxshi urushda o'ng qo'lidani yarador bo'lgan. Shu bois ancha vaqt dutor chalishning uddasidan chiqolmay qiynaladi. Chunki u kishi dutor chertmasdan doston kuylay olmas edi. Natijada ming mashaqqat bilan chap qo'lida soz chalishni o'rgandi. Shu-shu, Bola baxshi chapaqay bo'lib qoldi.

Baxshining ijodiy repertuarida "Oshiq G'arib va Shohsanam", "Oshiq Mahmud", "Boziron", "Xirmondali", "Avazxon", "Kampir", "Qirg'ming", "Safar ko'sa" kabi 20 dan ko'p doston bo'lgan. Shulardan "Boziron" dostoni 1965-yilda, "Avazxon" dostoni 1967-yilda yozib olinib, nashr etilgan. U hayoti davomida juda ko'plab san'at anjumanlarida ishtirok etgan. Xususan, 1937-yilda Moskvada o'tkazilgan O'zbekiston adabiyoti va san'ati dekadasida, 1938-yili O'zbekiston xalq ijodchilari olimpiadasi, xalqaro Oltoyshunoslar folklor anjumanida o'z san'atini namoyish qilgan. 1938-yili u kishi "O'zbekiston xalq dostonchisi" faxriy unvoniga sazovor bo'lgan.

Bola baxshi hayoti davomida yuzdan ziyod shogirdlar yetishtirdi. Komiljon Otaniyozov, Ivot bola, Otaxon baxshi, Qalandar baxshi Normatov, Karim baxshi Otamurodov, farzandlari Matyoqub, Matnazar, Davlatnazar, O'zbekiston xalq baxshilari Norbek va Yetimishboy Abdullayev ana shular jumlasidandir.

Boltaboy MUHAMMAD QURBON

NUQTAYI NAZAR

"Iqtisod deb pul va mol kabi ne'matlarning qadrini bilmakni aytilur... Olamdagi hamma millatlarning hol va qudratlari mol va boyliklari ila o'lchanur..."

Ma'rifatparvar bobomiz Abdulla Avloniy "Iqtisod nima?" degan savolga shunday lo'nda javob berganlar. Mutaxassislari Yaponiyaning yuksak taraqqiyotga erishishiga ma'naviyat – iqtisodiy rivojlanishning asosi etib belgilangani sabab bo'lganini, dunyoda iqtisodiy taraqqiyotni ortga surayotgan asosiy omillar ham ma'naviyat bilan bog'liq ekanligini ta'kidlashadi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev "Bizning ikkita o'q tomirimiz, ikkita tayanch ustunimiz bor: biri – iqtisodiyot, biri – ma'naviyatdir. Ma'naviy buyuk xalq – iqtisodiy tomondan ham buyuk bo'ladi", deb bejiz aytmagan. Beruniy, Ibn Sino, Imom Buxoriy kabi buyuk ajdodlarimiz ham taraqqiyotda axloq va ma'naviyatning o'rni bebaho ekanini ta'kidlaydi.

Hozirgi notinch zamonda dunyo iqtisodiyotida yuz berayotgan tengsizlik va tartibsizlik, atrof-muhitga beayov tahdidlar va iqlimning keskin o'zgarishi misli ko'rilgan muammolarni keltirib chiqarmoqda. Bu o'z navbatida, iqtisodiyot bilan birga axloqiy masalalarga ham juda jiddiy yondashuv zaruratini o'rtaga chiqardi. Xossatan, biz ta'limga iqtisodiy fanlar qatori ma'naviy bilimni ham kiritmas ekanmiz, moddiy va ma'naviy muvozanatni qadrlaydigan yosh kadrlarni tarbiyalay olmaymiz.

O'TMISHGA BIR NAZAR

Hazrat Alisher Navoiy ijodida ham tijorat va savdo ishi ma'qullanadi, ammo tovlamachi va

BUYUK IPAK YO'LI – MA'RIFAT YO'LI

Biz bugun jahon xalqlarining o'ziga xos jihatlarni hisobga olib, vazminlik bilan xolisona ish tutish, ilg'or va insonparvarlik manfaatlariga xos bo'lgan ijobiy tajribalarni o'rganish, tarix sinovidan o'tgan urf-odatlarini, boy an'ana va milliy qadriyatlarini doimo asrash va ularni yanada rivojlantirish orqali yoshlarimizni turli ma'naviy bo'hronlardan asrashimiz mumkin.

Tarixdan ma'lum, yurtimizning iqtisodiy rivojlanishida Buyuk ipak yo'lining ahamiyati juda katta bo'lgan. Bu yo'l miloddan avvalgi II asrdan to milodiy XV asrgacha Xitoy, Hindiston, O'rta Osiyo, Eron, Yaqin Sharq hamda O'rta dengiz mamlakatlari orasida savdo-sotiq va madaniy aloqalarning rivojida muhim o'rin tutgan.

Manbalariga ko'ra, Tinch ummonidagi Sariq dengiz qirg'og'ida, Xuanxe daryosi bo'yida joylashgan Sian shahridan boshlangan ushbu yo'l dastlab Lanchjou orqali Xo'tangacha kelgan, u yerda ikkiga ajralib, biri shimoli

g'arbga, ikkinchisi janubi-sharqqa yo'nalgan. Bizga pilladan ipak olish usuli Xitoydan kirib kelgan bo'lsa, xitoylar bizdan zotdor otlarni sotib olgan va uzum, beda yetishtirish sirlarini o'rgangan.

Shuningdek, yurtimizda qadimdan qimmatbaho qorako'l teri olinadigan nasldor qo'ylar parvarishlangan. Ularning terisi bilan savdo qilish katta ahamiyatga molik edi. Ajdodlarimiz sifatli po'lat tayyorlash sirlarini ham yaxshi bilgan. Ular yasagan asbob-uskunalar sifati va nafisligi bilan ajralib turgan. Manbalarda qadimda bitta qilichning bahosi bir fil narxiga teng bo'lgani qayd etilgan. Ipak chiqindilaridan tayyorlangan Samarqand qog'ozi esa nafisligi, chidamliligi va uzoq vaqt saqlanishi bilan dunyoga mashhur edi. Shu bois o'zga yurtlarda uni mashhur Misr qog'ozidan ham ustun qo'yishgan. Eng qimmatli bitliklar Samarqand qog'ozida yozilgan. Ana shunday ko'hna kitoblarning hozirgacha saqlanib qolganining siri ham qog'ozning sifati bilan bog'liq. Ipakdan qog'oz olish texnologiyasi 1924-yilgacha

Qo'qonda qo'llangan, ammo sovetlar davrida unga barham berilgan.

XULOSA O'ZINGIZDAN!

Jamiyatning iqtisodiy taraqqiyoti bilan bog'liq munosabatlarda ma'naviyat masalalari, xususan, insonparvarlik talablari va me'yorlari hisobga olinishi lozimligi tarixiy haqiqat. Bu esa ma'naviyatning iqtisodiy rivojlanish, ishlab chiqarish bilan uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatadi. Aksincha bo'lsa, axloqiy munosabatlar tanazzulga uchraydi, odamlar o'rtasida yotsirash, begonalashish kuchayadi. Bu hol oxir-oqibat ijtimoiy-iqtisodiy tanazzul bilan yakun topishi mumkin.

Keyingi yillarda iqtisodiyot va ma'naviyatning o'zaro umumiy bog'liqligi va bir-biriga ta'siri qonuniyatidan kelib chiqqan holda, iqtisodiy va ma'naviy jarayonlarning uyg'un rivojlanib borishiga alohida e'tibor berilmoqda. Chunki ma'naviyat va iqtisodiyot bir-birini inkor etmaydi, aksincha qo'llab-quvvatlab, o'zaro ta'sirlanib, rivojlanib boradi.

Ayni davrda iqtisodiy islohotlarning yangi, yuqori bosqichiga o'tish jarayonida ishlab chiqarish tarmoqlari jadal rivojlanib, iqtisodiy yuksalishga xizmat qilmoqda. Bu esa fan, madaniyat va ma'naviyat taraqqiyotiga ijobiy ta'sir o'tkazmasdan qolmaydi. Ma'naviyati qashshoq kishilar nopok, firibgar, poraxo'r, o'g'ri, qallob, Vatan va millat manfaatlariga befarq qaraydigan to'daga aylanishi hech gap emas.

Yangi O'zbekistonni bunyod etishda iqtisod va ma'naviyatning o'zaro mutanosib, mush-tarak rivojlanishiga ahamiyat berish lozim. Shundaygina mamlakat va jamiyat iqtisodiy taraqqiyot pog'onalaridan uzluksiz yuqoriga ko'tarilib boradi.

Nodir QOSIMOV,
Oliy ta'lim, fan va
innovatsiyalar vazirligi
boshqarma boshlig'i

Boshlanishi 1-sahifada.

1922-yilda Hamza Hakimzoda Niyoziy bu to'garaklar ishi bilan tanishadi. Qo'qon, Farg'ona, Namangandan artistlarni olib kelib, teatr truppasi tashkil qiladi. Otam pyesalarni sahnalashtirish ishlarida Hamzaga yaqindan yordam bergan. Ularning ijodiy hamkorligi fotosuratlarda muhrlangan.

1926-yilga kelib, davr taqozosi bilan joylarda ayollarning parangi tashlash harakatlari boshlangan edi. Otamizning ota-onasi ham zamonasining ilg'or fikrli kishilari bo'lgani bois buvimiz birinchilardan bo'lib paranjidan voz kechgana.

Otam halol yashagan, sidqidildan ishlagan. Xalqni yanada ko'proq bilimli qilishga intilgan. Bu yo'lda kuch-g'ayratini ayamagan. U kishi komsomol tashkiloti safidagi samarqandlik eng faol yoshlardan biri sifatida e'tiborga tusha boshlagan. 1926-yilda otamni bilimdon va tashabbuskorligi sababli Moskvadagi oliy o'quv yurtiga o'qishga jo'natishadi. Natijada otam "Rabfak"da o'zbekistonlik ikki yuzga yaqin yoshlar bilan birga to'rt yil o'qiydi, til o'rganadi. O'zining aytishicha, o'sha paytda otam sakkiz tilda bemalol gaplasha olgan. O'qish bilan bir paytda tarjimon, so'ngra mas'ul kotib va keyinroq maxfiy xizmat bo'limida boshliq o'rinbosari sifatida ham faoliyat olib borgan.

Tahsildan so'ng onam qattiq betob bo'lib qolgani tufayli Samarqandga qaytadi. Agar shu voqea bo'lmaganida otam Moskvada butunlay yashab qolishi mumkin edi. Chunki o'sha yili Timiryazev nomidagi Qishloq xo'jaligi akademiyasiga ham imtihonlarni muvaffaqiyatli topshirib, o'qishga qabul qilingan ekan.

Otam vatanga qaytgach, O'zbekiston davlat universitetining aspiranturasiga hujjat topshiradi. Bu yerda u kishiga taniqli tarixchi olim, professor Po'lat Soliyev ilmiy rahbar bo'ladi va ustozlik qiladi. Aspiranturani tugatgach, otam shu joyga ishga olinadi va shijoat bilan ilmiy faoliyatini boshlaydi.

Afsuski, mash'um qatag'onning sovuq nafasi Samarqandga ham yetib kelgan edi. Otamni 1937-yilning avgust oyida uydan olib ketishadi. Bu paytda u Samarqand shahar maorif mudiri lavozimida ishlayotgan edi. Ertasi kuni NKVD xodimlari uyimizni tintuv qilib, otamning barcha kitoblari-yu qo'lyozmalari, hujjatlarini mashinaga bosib ketishadi. Bu

OTALAR YOQQAN MAYOQ

shaxsiy buyumlar keyinchalik ham qaytarilmadi.

Otam to tergov izolyatoriga kirgunicha o'zini qamoqqa olishganini sezmagan, bularga tarjimon sifatida kerak bo'ldim, shekilli, deb o'ylagan.

Jamiyat faoli sifatida otam qo'l ostidagi xodimlari bilan do'konlar faoliyatini ham nazorat qilgan va to'g'ri ishlamayotgan do'konlarni yopirtgan. O'zimizcha o'sha do'konlarning egalari chaquv xati yozishganmikin, deb ham taxmin qilamiz. Nima bo'lganda ham biz haligacha shunday bilimli, iqtidorli odamni nima sababdan qamab yuborishganini bilmaymiz.

Otam o'n oy Samarqanddagi qamoqxonada tergov qilinadi. U kishi dastlab bir anglashilmovchilik bo'lgan, tez orada meni qo'yib yuborishadi, degan xayolda bo'ladi. Ammo ustoz Po'lat Soliyevning ham ishi tergovda ekanidan xabar topgach, "shunday professorsni qamashibdimi, mening bu yerdan chiqishim dargumon", deb tushkunlikka tushadi. Taqdirining qora tortayotganiga ilolsiz tan beradi.

Tergov hibsxonasida ellik kishilik joyga bir yuz ellik odamni joylashtiradilar. Shu bois kimdir o'tiradigan bo'lsa, boshqasi tik turishga majbur bo'lardi. Otam soch-soqoli oqarib, yoshi bir joyga borib qolgan aziz ustoz Po'lat Soliyevga

joy berib, unga mehribonlik qiladi. Bechora professor qamoqxonada ham mahbuslarga ilmiy ma'ruzalar o'qiydi, shu tariqa erta-indin ozodlikdan mahrum etilishi yoki ottilishi mumkin bo'lgan baxtsiz insonlarning yuragiga umid chiroqlarini yoqib turadi.

1938-yilda yetuk olim Po'lat Soliyev otuvga hukm qilinadi. Otamni esa o'n yil muddatga ozodlikdan mahrum etib, Kuybishev (hozirgi Samara) shahridagi qamoqxonaga jo'natishadi. Qamoqxonada chekkan iztiroblari, ko'rgan qiyinchiliklari haqida xotira yozib, bizga meros qoldirgan.

Tez orada urush boshlanib, mahbuslar qamoqxona yaqinidagi zavodlarda qurol-yarog', o'q-dori yasash ishlariga jalb etiladi. Otam ma'muriyatdan o'zini frontga yuborishlarini ko'p bor so'raydi. Qamoqxonada mahbuslarni ikkiga bo'lib, ularning birinchi guruhini urushga yuborishadi, baxtga qarshi otam bu safga kiritilmaydi.

Otam 1947-yili yurtga qaytganidan keyin ham besh yil davomida shartli ravishda ozodlik huquqidan mahrum yashaydi. Qo'lida shaxsi va ma'lumotini tasdiqlaydigan birorta hujjati bo'lmagani tufayli ishga kira olmay yurganida, bir paytlar o'zi ta'lim bergan o'quvchisi Oqdaryo sovxoziga direktor bo'lib qoladi-yu, otamni birga ishlash uchun chaqiradi. "Sovxoz iqtisodiyoti ayanchli holatda, uni birgalikda ko'taraylik", deydi. Chunki otam nafaqat tarixchi olim, balki yer ishlari, dehqonchilik va bog'dorchilikni ham a'lo darajada biladigan inson edi. Hayotlik chog'larida u kishini "Michurin" deb ham atashardi.

Otam kechani kecha, kunduzni kunduz demay ishlab, sovxozning iqtisodiy va ijtimoiy ahvolini yaxshilash uchun bor kuchini safarbar qiladi. Garchi yo'q aybi uchun "xalq dushmani" deya atalib, og'ir qamoq hayotini boshidan o'tkazgan bo'lsa-da, ruhini cho'ktirmaydi. Surunkali ko'ksav kasalligidan aziyat chekib, ishga yaroqsiz bo'lib qolganida ham Mirzo Ulug'bek rasadxonasini qaytadan tiklash ishlariga bosh qo'shadi. Otam rasadxonani qayta tiklash uchun Moskvaga xat yozgan ekan. Yuborgan maktubida Mirzo Ulug'bekning astronomik izlanishlari

to'g'risida butun dunyoni xabardor qilish maqsadida bu joyda memorial muzey qurish lozimligini ta'kidlaydi.

1960-yillarda rus arxeologi Vasilii Vyatkinning sa'y-harakatlari tufayli aniqlangan Mirzo Ulug'bek rasadxonasi xarobalari g'isht bilan o'rab qo'yilgan, inshoot atrofi xaroba holatda edi. Otamning maktubi tufayli muammoni o'rganish uchun bir guruh mutasaddilar yuboriladi. Men o'shanda 10 yoshli qizaloq edim. Otam kelganlarga o'sha joyni ko'rsatib, tarixchi sifatida ularga ma'lumot berganiga guvoh bo'lganman. Oradan ko'p o'tmay, u kishining orzusi ushaldi. Ko'hak hududida Mirzo Ulug'bek rasadxonasi yana qad ko'tardi. Otam umrining so'ngigacha shu rasadxonga qorovullik qildi.

U juda dolg'ali, shu bilan birga, mazmunli hayot kechirdi. O'z davrining eng ilg'or kishilari sanalgan Vadud Mahmud, Rahim Hoshimiy bilan yaqin do'st, maslakdosh edi. U kishining Sadriddin Ayniy bilan ham aloqalari yaxshi bo'lib, domla ba'zi asarlarini otamga tarjima qildirgan.

Otam bizga sezdirmaslikka harakat qilsa-da, og'ir betob edi. Sovuq o'lkalarda boshiga tushgan azob-uqublatlar o'z ta'sirini ko'rsata boshlagandi. Shunday bo'lsa-da, u hech qachon tushkunlikka tushmadi, bizning xotiramizda hamisha serg'ayrat va tashabbuskor inson sifatida muhrlanib qoldi. Otam yetti nafar farzandining hammasini o'qitib, oliy ma'lumotli qildi. Ko'hna va navqiron Samarqand shahridagi mashhur xiyobonga ekilgan ulkan chinorlarda ham otamning qo'llari tafti borligini o'ylasam, yuragim to'lqinlanib ketadi.

So'zinning oxirida hurmatli Prezidentimizning jadidlar olga surgan g'oyalarni bugungi kunlarimizga tatbiq etayotganining o'zi yangi jadidlik harakati ekanini aytmoqchiman. Katta ilmiy salohiyatga ega bo'lgan, ammo eng kuchga to'lgan davrida orzulari ro'yoga aylangan ziyoli bir insonning farzandi sifatida yurtimizda ushbu ezgu harakat hech qachon to'xtamasligini, otalar yoqqan mayoq aslo o'chmasligini tilab qolaman.

Muhayyo PIRNAFASOVA yozib oldi.

XOTIRA AZIZ

QATAG'ON

QURBONLARI

(Davomi. Boshlanishi o'tgan sonlarda).

Abdulla Toshmuhammedov – 1889-yili Toshkent shahrida tug'ilgan. Oktyabr to'ntarishiga qadar chilangarlik qilgan. 1919-yildan VKP(b) a'zosi, siyosiy faoliyati Frunze tumani partiya komitetining sekretari vazifasiga o'tgan paytdan boshlangan.

1937-yilning 1-sentyabrida Abdulla Toshmuhammedov NKVD xodimlari tomonidan hibsga olingan. U "Milliy istiqlol" tashkilotiga a'zo bo'lganlikda, O'zbekistonni Sovet Ittifoqidan ajratib, mustaqil burjua-demokratik davlat barpo etish yo'lida xizmat qilganlikda ayblangan. Abdulla Toshmuhammedov partiyaning ichki siyosiy dasturlari, O'zbekistondagi iqtisodiy-siyosiy holat haqidagi ma'lumotlarni Munavvar qori Abdurashidxonovga yetkazib turganlikda, 1935-yildan 1937-yil may oyigacha O'zbekiston KP(b) Markaziy Qo'mitasi tomonidan partiyadan xalq dushmanlari – trotskiychilar va millatchilar ishlarini ko'rib chiqish bo'yicha instruktor sifatida ishlayotgan vaqtida aksilingqilobchilar to'g'risidagi materiallarni yashirganlikda ayblanib, 1938-yilning 6-oktyabrida SSSR Oliy sudi Harbiy kollegiyasining sayyor sessiyasida otuvga hukm qilingan. Jazo o'sha kuniyoq jiro etilgan. Oradan biroz vaqt o'tib, 1956-yil 12-dekabrda Abdulla Toshmuhammedov to'liq oqlangan.

Karim Ikromov – 1893-yili Toshkent shahrida tug'ilgan. Uning akasi Akmal Ikromov O'zbekiston Kommunistik partiyasining birinchi kotibi sifatida mamlakatimizning siyosiy tarixida muhim o'rin egallagan. Karim Ikromov 1918-yildan bolsheviklar kommunistik partiyasi a'zosi, hibsga olingunga qadar Toshkent shahar Oktyabr rayoni partiya kengashining raisi bo'lib xizmat qilgan. U 1937-yilning 6-oktyabrida hibsga olingan. "Milliy istiqlol" tashkilotiga a'zo bo'lganlikda ayblangan. Karim Ikromov 1926-yilda akasi Akmal Ikromov tomonidan bu tashkilotga jalb qilingan. Bu tashkilot o'z oldiga Sovet hokimiyatini ag'darish, milliy burjua davlatini barpo etish, O'zbekistonni Sovet Ittifoqidan ajratib olishni vazifa qilib qo'ygan. Karim Ikromov 1936–1937-yillarda kommunistik rejalarini bajarmaslikda, qurilish va ta'lim sohalarida buzg'unchilik harakatlari sodir etganlikda ayblanib, O'zSSSR Jinoyat kodeksining 58, 63, 64 va 67-moddalari bo'yicha aybdor deb topilib, 1938-yil 4-oktyabrda SSSR Oliy sudi Harbiy kollegiyasining sayyor sessiyasida otuvga hukm qilingan.

Qosim Sorokin – 1899-yilning dekabrda Ulyanovsk guberniyasida tug'ilgan. Millati tatar. 1919-yildan VKP(b), 1929-yildan kasaba uyushmasi a'zosi bo'lgan. O'zbek, rus tillarini bilgan. 1921-yili Sharqshunoslik institutida o'qigan. 1918-yil o'zbek sovet boshlang'ich maktabida o'qituvchi, 1918–1920-yillarda Farg'ona oblast xalq maorifi bo'limida yo'riqchi, oblast musulmonlar byurosi targ'ibot-tashviqot bo'limi mudiri, "Yangi sharq" gazetasida, oblast siyosiy bo'limida axborot bo'limi boshlig'i, uyezd-shahar partiya komitetida targ'ibot-tashviqot bo'limi mudiri, 1921-yildan Qo'qonda chiqayotgan "Mehnat bayrog'i" gazetasi mas'ul muharriri, 1922–1929-yillari Toshkentdagi "Turk ROSTA"da tashkilotchi-yo'riqchi, "Qizil bayroq" gazetasida va qator nashrlarda muharrirlik qilgan. 1923–1924-yillarda "Ozod Buxoro" gazetasida mas'ul muharrir, 1924–1926-yillarda Moskvada VKP(b) Markaziy Komiteti matbuot bo'limi yo'riqchisi, 1926–1929-yillarda Samarqandda O'zbekiston Kompartiyasi Markaziy Komitetida matbuot bo'limi mudiri o'rinbosari, 1927–1929-yillarda "Qizil O'zbekiston" gazetasi mas'ul muharriri, 1930–1931-yillarda O'zKompartiya Markaziy komiteti matbuot sektori mudiri, "O'zbekiston" nashriyotida muharrir vazifasida ishlagan. O'zKompartiya Markaziy Komiteti byurosi 1936-yil 13-iyunda Qosim Sorokin O'zSSSR xalq maorifi komissari qilib tayinlangan.

U "Milliy istiqlol" tashkiloti a'zosi bo'lganlikda, O'zKompartiya MK birinchi kotibi Akmal Ikromovning shaxsiy ko'rsatmasiga ko'ra, tashkilotning asosiy vazifasi – O'zbekistonni Sovet Ittifoqidan ajratib olishni amalga oshirish maqsadida, Stalin rayonida qo'zg'olonchi yacheyklarni tashkil etish bo'yicha tayyorgarlik ishlarini olib borganlikda ayblanib, 1937-yil 4-oktyabrda hibsga olingan. Toshkentga kelgan SSSR Oliy sudi Harbiy kollegiyasining 1938-yil 4-oktyabrda sayyor yig'ilishida Qosim Sorokin otuvga hukm etilgan. Keyinchalik KPSS XX syezdida (1956-yilda) reabilitatsiya qilingan.

Rustambek SHAMSUTDINOV,
tarix fanlari doktori, professor,
O'ktambek UBAYDULLAYEV,
tarix fanlari nomzodi, dotsent,
Azizbek MAHKAMOV,
tarix fanlari nomzodi,
Nigoraxon AKBAROVA,
tadqiqotchi

(Davomi kelgusi sonida).

JADID MATBUOTI

XX asr boshlarida Turkistonda kechgan murakkab vaziyat, voqea-hodisalarning asl mohiyatini xalqqa yetkazishda hamda anglatishda milliy matbuotning o'rni va roli beqiyos ahamiyatga ega bo'lganligi ma'lum. Matbuot – ana shunday murakkab davrda, qaramlik holatiga tushib qolgan Turkiston zaminida ziyolilar uchun milliy haq-huquq talab qilinadigan, xalqning arz-u dodini mustamlakachi siyosiy elitaga yetkazadigan minbar vazifasini o'tadi. Garchi, gazeta-jurnallarning adadi juda kam miqdorda bo'lsa ham, ularning ijtimoiy-siyosiy va ma'naviy ta'siri ulkan ahamiyatga ega bo'ldi.

Ana shunday nashrlardan biri hisoblangan "Yosh Turkiston" jurnali 1929–1939-yillarda bolsheviklarning zulmi va istibdodi natijasida ona vatanini tark etishga majbur bo'lgan turkistonlik ziyolilar tomonidan Fransiyaning Parij shahrida chop etildi. Jurnal o'zida Turkiston xalqining orzu-umidlarini, dard va alamlarini dadil ruh, baland ovoz hamda milliy manfaatlar nuqtayi nazaridan yoritgani bilan alohida ajralib turdi.

Jurnalning ilk soni 1929-yilning dekabr oyida chop etilgan. Ushbu nashrning maqsadi Turkiston Muxtoriyatining sobiq bosh vaziri bo'lmish Mustafo Cho'qay tomonidan yozilgan "Bizning yo'l" nomli ilk maqolada aniq va lo'nda shaklda keltirilgan: "Yangidan chiqqa boshlag'on har bir siyosiy majmua va gazetaning o'quvchilariga o'z siyosiy g'oya, yo'li ham maqsadini tanitib ketish odati bordir. Qonun holiga kirib qolg'on bu odatga biz ham iyaramiz (ergashamiz). Yo'limizni anglatish uchun uzun izohlarga ehtiyoj yo'q. Yo'limiz va maqsadimiz: "Biz Turkiston istiqlolchilari elimizning erki va yurtimiz Turkistonning qutulishi uchun kurashamiz" jumlasinda xulosa etila biladir. Turkistonliklarga bundan boshqa yo'l yo'q, bo'la olmas va bo'lmasin", deb yozdi.

Har soni o'rtacha 40 sahifali "Yosh Turkiston" jurnali bir necha bo'limdan iborat bo'lgan. Jurnalning bosh maqolalari Mustafo Cho'qay, Abdulvahob O'qtoy va Tohir

MUHOJIRLARNING NASHRI AFKORI

Chig'atoy tomonidan yozilgan.

Mustafo Cho'qayning "Yosh Turkiston" jurnalida chop etilgan maqolalariga nazar tashlasak, unda XX asr boshlaridagi Turkistonning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va falsafiy muammolari teran fikrlar va tanqid asosida mushtariylarning diqqat-e'tibor markaziga olib chiqilganiga guvoh bo'lamiz. Masalan, u tarixning mohiyati haqida to'xtalar ekan, uni yozishda muarrix adolatli bo'lishi kerakligini, tarixdagi voqea va hodisalarga doimo xolislik nuqtayi nazaridan turib baho berish shartligini ta'kidlaydi.

Dastlab Munavvar qorining "Namuna"

isyonlari", "Turkistondagi yer osti boyliklari", "Turkistondagi sovet matbuotiga bir qarash", "Turkistonda ochlik", "Turkistonda maorif ishlari" va boshqa shular kabi qator maqolalarni e'lon qildi.

Tohir Chig'atoyning "Yo'l boshchimiz Munavvar qori" nomli maqolasi "Yosh Turkiston" jurnalining 1934-yil 50-sonida chop etilgan. Unda muallif Turkiston jadidlarning yetakchilaridan biri bo'lgan Munavvar qorining o'lka taraqqiyparvarlik harakatida tutgan o'rni to'g'risida mulohaza yuritgan.

Abdulvahob O'qtoy ham jumalda maqolalari bilan faol ishtirok etgan. Mazkur jumalda

Chapdan: Tohir Chig'atoy, Mustafo Cho'qay va Abdulvahob O'qtoy.

maktabida tahsil olib, so'ngra bir guruh turkistonlik yoshlar bilan birgalikda Germaniyaga o'qishga yuborilgan Tohir Chig'atoy va Abdulvahob O'qtoy ham "Yosh Turkiston" jurnalida maqolalari bilan faol ishtirok etgan.

Tohir Chig'atoy jurnalda "Turkistonda maktab siyosati", "Hindiston-Turkiston", "Turkistonda Rusiyaga qarshi isyonlar", "Unutilmas tarixiy vahshiylik", "Andijon qo'zg'oloni haqida", "Turkistonda 1916-yil

uning jami 84 ta maqolasi e'lon qilingan. Shulardan 20 tasini "Abdulvahob", 20 tasini "Janay", 25 tasini "To'qtamish o'g'li" va 19 tasini esa "Itlar" taxalluslari ostida chop ettirgan.

Jumladan, Abdulvahob O'qtoy jurnalning 1930-yil 3-4-sonlarida "Janay" imzosi bilan e'lon qilgan "Bosmachilik to'g'risida" nomli maqolasida Turkistondagi kommunistik davriy matbuotda "bosmachilik" atamasi qo'llanayotganligiga e'tiroz bildirib, "asl bosmachilar bolsheviklar hukumatining o'zi-

MAVZUGA QAYTIB...

Adliya vazirligining bayonoti mediamahsulotlarning odob-axloq normalari, ma'naviy qadriyatlarga muvofiqligini baholash va tegishli choralar ko'rish zarurligini inkor etmaydi.

Adliya vazirligi Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazining bir nechta tashkilot bilan birgalikda qabul qilgan mediamahsulotlarni "ma'naviy ekspertiza"dan o'tkazishni joriy etish to'g'risidagi qaror bekor qilinishligini ma'lum qildi.

Shu bilan mediamahsulotlarning ma'naviy ekspertizasi zarur yoki zarur emasligi masalasiga nuqta qo'yiladimi? Aslo yo'q. Chunki takror bo'lsa ham ta'kidlash kerak: ma'naviy ekspertizaning zarurligi Konstitutsiyamiz, ommaviy axborot vositalari va madaniyat tashkilotlari faoliyatini tartibga soluvchi qonunlarimiz normalaridan kelib chiqadi.

ANGLASHILMOVCHILIK

Nufuzli tashkilotlar birgalikda qabul qilgan qaror ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalarida ijobiyga qaraganda ko'proq salbiy baholanishi va ko'p o'tmay bekor qilinishi mediamahsulotlar masalasida jamoatchiligimizda ham, mutasaddi idora va tashkilotlarda ham tushunmovchiliklar, anglashilmovchiliklar, yanglish qarash va yondashuvlar borligining ifodasidir. Anglashilmovchilik, xususan, quyidagilardan iborat:

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasining "Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida"gi Qonuni 4-moddasiga muvofiq umummajburiy hujjatlarni davlat organlari qabul qilish huquqiga

ega. "Ma'naviy ekspertiza"ni joriy etish bo'yicha qaror qabul qilgan tashkilotlar qatorida bunday vakolatga ega bo'lmagan nodavlat notijorat tashkilotlari – Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi va Milliy media birlashmasi bor. Buning ustiga, qaror qabul qilinganligi haqida dastlab Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi bu haqda axborot berdi va ushbu tashkilot qaror qabul qilgan tashkilotlar qatorida birinchi keltirilgan. Bundan Markaz qarorning tashabbuskori va asosiy ishlab chiquvchisi, degan xulosa kelib chiqadi. Bunday tashabbusni, albatta, olqishlaymiz. Lekin qonunchilikka muvofiq qarorni, **agar shunday qaror kerak bo'lgan taqdirda**, davlat tashkilotlari, eng avvalo Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi va Madaniyat vazirligi qabul qilishi kerak edi.

Ikkinchidan, yuqorida keltirilgan Qonunning 24-moddasida huquqiy hujjatlar loyihalari jamoatchilik muhokamasidan o'tishi belgilangan. Bunday qilinmadi. Bundan tashqari, qaror loyihasi Adliya vazirligida ekspertiza qilinib, ro'yxatdan o'tkazilishi kerak edi. Markaz ushbu qoidalarga rioya qilmaydigan, mediamahsulotlar ma'naviy ekspertizadan o'tkazilishi haqida axborot tarqatdi.

E'TIBOR QARATILISHI
LOZIM BO'LGAN
ENG MUHIM JIHAT

Mohiyatan Adliya vazirligining bayonoti tegishli tashkilotlar tomonidan mediamahsulotlarning milliy

mentalitet, odob-axloq normalari, ma'naviy qadriyatlarga muvofiqligi tahlil qilinishini, ularni yaratuvchi va tarqatuvchilarga tegishli tavsiyalar, ko'rsatmalar berilishini, zarur hollarda, qonun talablariga zid mediamahsulotlarni yaratuvchi va tarqatuvchilarga nisbatan tegishli choralar ko'rilishini inkor etmaydi. Vazirlik bayonoti "Mediamahsulotlar faqat qonuniylik yuzasidan ekspertiza qilinishi mumkin", deb nomlangan. Ya'ni, qonun mediamahsulotlar ekspertizasi taqiqlamaydi. Bunga shubhasi borlar, takror bo'lsa ham aytamiz, Konstitutsiyamizning 33-moddasini, "Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida"gi Qonunning 4-, 14-moddalarini, "Madaniy faoliyat va madaniyat tashkilotlari to'g'risida"gi Qonunning 4-moddasini o'qib ko'rishsin.

Faoliyati mediamahsulotlar sohasini tartibga solish bilan bog'liq davlat idoralarning belgilangan vakolatlari, vazifalari ular tomonidan mediamakonni kuzatish, tahlil qilish, muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etishni, so'z va ijod erkinligini suiiste'mol qiluvchilarga nisbatan tegishli choralar ko'rishni nazarda tutadi.

Xususan, Prezidentimizning 2023-yil 27-iyuldagi PF-114-sonli "Ma'muriy islohotlar doirasida madaniyat va turizm sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni bilan Madaniyat vazirligi faoliyatining ustuvor yo'nalishlari sifatida "xalqimizning ma'naviy-axloqiy va madaniy darajasini yanada yuksaltirish" belgilangan (Farmonga 1-ildonaning g-bandi). Hukumatning 2021-yil 7-sentyabrda 558-qarori

bilan tasdiqlangan Madaniyat vazirligi to'g'risida Nizomda (11-band) madaniyat va san'at sohasida qonunchilikka rioya etilishini nazorat qilish, xalqimizning ma'naviy-axloqiy va madaniy darajasini yanada yuksaltirishni rag'batlantirish vazirligining asosiy ustuvor vazifalari qatorida sanab o'tilgan.

Xullas, mediamahsulotlar yaratilishi va tarqatilishi sohasida vaziyat og'ir ahvolda. Buni soha vakillari, mutasaddi idoralar rahbarlari va xodimlari, deputatlarimiz tushunib yetishlariga umid qilamiz.

Mutasaddi davlat tashkilotlari – Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi, Madaniyat vazirligi, Kinematografiya agentligi, O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi o'z vakolatlaridan foydalanib, qonunga zid mediamahsulotlar yaratilishi va tarqalishining oldini olish maqsadida respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazining tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashi lozim.

Adliya vazirligi ham fikrimizcha, qisqa bayonot bilan cheklanmay, **chendan kuzatuvchi bo'lib qolmasdan**, dolzarb hayotiy muammoga faqat formal-yuridik nuqtayi nazardan emas, balki qonun normalarida ko'zlangan maqsadlardan kelib chiqib yondashsa, muammoni bartaraf etishda, Prezidentimizning 2017-yil 3-avgust kuni yurtimiz ziyolilari bilan o'tkazilgan uchrashuvdagi qat'iy ko'rsatmalarini qonunchiligimizga, hayotga tatbiq etishda faol qatnashsa, ayni muddao bo'lar edi.

Farhod QURBONBOYEV,
iqtisod fanlari nomzodi

TILBILIM

OG'IZDAGI O'RA

Xalq og'zaki ijodida "uvuz eti uv bo'lib" degan ibora "uvuz eti zahar bo'lib" degan ma'noda keladi. Chunki bu jumladan uv so'zi "zahar", uviz so'zi esa "og'izning ikki cheti" mazmunini bildiradi. Men bu iborani dastlab "uvuz suti uv bo'lib" degan ma'noda tushungan edim. Chunki yangi tug'gan sigirning birinchi kunda sog'ib olingan xom suti uvuz suti deyilgan. Keyin bilsam, bu yerda nihoyatda qiynalgan, og'ir qayg'uiga botgan odamning nima yesa tatimasligi, zaharga aylanishi ma'nosida "uviz eti uv bo'lib" degan nodir ibora qo'llangan ekan.

Uviz suti iborasi adabiy tilda og'iz suti shaklida ham qo'llanadi. Demak, uviz bilan og'iz bitta so'z. Yanayam aniqrog'i, og'iz shevada ovuz deyiladi. Bu sut buzoqning ilk bor og'izni tekkani uchun og'iz suti deyilgan bo'lishi kerak. Asli buzoqning haqqi bo'lgan bu sutga odamlar ham doim teng sherik.

"O'zbek tilining izohli lug'ati"da yangi tug'gan sigirning uch-to'rt kunlik sutini yig'ib pishirilgan pishloqsimon taom ham og'iz deb atalishi haqida ma'lumot berilgan. Bu qag'anoq bo'lsa kerak. Lekin qag'anoq birinchi kundagi sutdan tayyorlanadi.

Mahmud Koshg'ariyda odam va hayvonlar og'zi ma'nosini bildirgan og'iz so'zi ag'iz shaklida kelgan va ag'iz joca kóz ujazur – og'iz yesa ko'z uyalar degan maqol misol qilingan. Bu maqol keyingi zamonlarda "Vegan og'iz uyalat" bo'lib o'zgartgan.

"Turkiy tillar etimologik lug'ati"da ag'iz so'zining tub ildizi ag' bir qancha ma'nolarda taxmin qilingan. Jumladan, yoriq, tuynuk, teshik, kovak, o'ra, lang ochiq kabi farazlar aytilgan. Lekin bulardan farqli yo'sinda tilshunos V.Bang ag'iz so'zi etimologiyasini ikki labga taqaydi va asli akiz – ikiz, ya'ni egiz so'zi bilan bog'lanishi mumkin deydi. Bu o'rinda u ikki labni egizga mengazgan bo'lishi kerak. Bangning taxmini qiziqroq, lekin menga undan ko'ra, yuqoridagi farazlar asosliroq tuyuldi. Yana kim bilsin?

Qo'shimcha ma'lumot: "Hibat-ul haqoyiq"da "og'iz til" degan ibora keladi. Bu ibora lafz, nutq ma'nosini anglatadi. Ag'iz til bezagi kōni söz durur, ya'ni, nutq bezagi to'g'ri so'z bo'lur. ("Qadimgi turkiy til lug'ati").

Eshqobil SHUKUR

HAJV

BIR TO'Y TA'RIFINDA

To'y-u tomosha derlar, to'yi tomosha bo'ldi, Dumbasin ko'tarolmay qo'yi tomosha bo'ldi.

Kuyov bengal shamidek, xitoyfonusdek kelin, Ko'z tegmasin, bo'ylari bo'yga yarasha bo'ldi.

"Limuzin", "Ford", "Mers"... o'ttiz chog'li moshin keldi-yov, Kam deb chiqmadi kelin. Andak xarxasha bo'ldi.

Sher keldi, Yulduz keldi va sun'iy yulduzchalar, Mumtozga estrada qo'shilib "kasha" bo'ldi.

Kecha "deport" bo'b qaytgan usta O'ktam sochgan pul Otarchining boshiga tomdan tarasha bo'ldi.

Bir ariq araq bo'ldi, bir ariq bo'ldi vino, Mirkomil Misha bo'ldi, Seyibjon Sasha bo'ldi.

Mezbonning hisobidan mehmonga tutib sharob, Terlab Faxriddin ziqna saxovatpesha bo'ldi.

Qudag'aylar o'ynadi urishtirib qorinni, Sarxushroq o'yinchi qiz shu joyda pashsha bo'ldi.

Qistirilgan dollarni cho'ntakka urdi quda, Urdi xudo, qudalar aro mashmasha bo'ldi.

Chimildiqqa kelinni g'ildiratdi toybola, "Quvvat bersin", "Bo'sh kelma", "Iy-yuv! Ha, yasha!" bo'ldi.

Kelinlik kasb emasdir, hunar emas kuyovlik, Qudag'aylar tashvishi qo'shilib qo'sha bo'ldi.

Kelin ketdi ho'ppayib, kuyov qoldi so'ppayib, Sezib turganingizday, yakuni... o'sha bo'ldi.

Mulla XUNOB

TARMOQLARDA NIMA GAP?

IKKI SOATLIK DABDABA
UCHUN BESH YILLIK QORA-MEHNAT

Azimjon mehnatsevar yigit. U besh yil umrini chet elda mardikorlikda o'tkazdi. Vatanni, ota-onaning qadrini bildi. Do'st bilan dushmani ajratdi, uyni gapi ko'chaga to'g'ri kelmasligini ko'rdi, his qildi. Ba'zan bir tishlam nonga zor, hatto, vaqtincha boshpanasiz qolgan kunlari bo'ldi. Yetishmovchilik ko'rib ulg'aygan yigit emasmi, shukur qildi, chidadi.

Yosh ham o'ttizni urib qo'yg'an, sinfdoshlar ichida uylanmagani bir o'zi qolgandi. Shu uchun yeyish-ichish, tuzukroq kiyinishdan ham tiyilib, pul yig'di.

Besh yil hazilakam muddat emas, anchagina mablag' to'pladi. Chog'roqqina to'y qilib,

bundayroq mashina olsa bo'ladi. Tejab sarflasa, sutlik sigirga ham yetadi. Otasining aytishicha, uyni ta'mirlab qo'yishibdi.

Orzular og'ushidagi yigit Germaniyadagi bir to'yning videosini ko'rib, mana, shu marosimni kamchiqim qilib o'tkazsa ham bo'lar ekan-a, deb quvondi. To'y oddiy kafeda bo'lyapti, stollar bo'm-bo'sh. Mehmonlar ismlari yozilgan joyga kelib o'tirishyapti. Ko'ngillari tusagan taom yoki ichimlikni yeb-ichishmoqda. Alloh bergan ne'matlarning uvoli yo'q. Muhimi, sarf-xarajat masalasi cho'ntaktop. "Agar men ham shunday to'y qilsam, yig'gan pulimning ortgan qismi kichikroq biznesni yo'lga qo'yishimga be-malol yetar ekan". Yigitning xayolidan o'tgan bu fikr uning ko'nglini tog'dek ko'tardi.

Ammo u uyga qaytishi bilan shunaqangi dovruqdor to'y bo'ldiki, ovozasini yetti mahallaga ketdi. Azimjon onasining "olam-shumul" orzu-havaslarini oldida yer chizib qoldi, ip esholidi.

Oradan hafta o'tgach, dab-dabali to'yga sarf bo'lgan mablag'ning bir qismi sudxo'rdan foiz evaziga olingani ma'lum bo'ldi. Azimjonning rangi dokadek oqardi. Besh yil musofirlik, mardikorlikda o'tgan umr va ikki soatlik to'y uchun foizga olingan qarz balosi. Ko'rpasiga qarab oyoq uzatmagan ona esa "Birovdan

kam bo'lma, dedim-da", deyishdan nariga o'tolmadi. Yigit bor alamin ichiga yutib, otasiga yuzlandi: "Otajon, siz er kishisiz-ku, nahotki onamga to'g'ri tushuntirmadingiz. Baxt ikki soatda qancha pul sarflash bilan o'lchanmaydi, axir..."

Bizningcha, kimo'zar to'ylar masalasida tartibni joriy qilish uchun otalar ilovini qo'lga oladigan vaqt allaqachon yetgan. Siz nima deysiz?

Obid QO'LDOSH
Facebook

Jadid

Muassislar:

O'ZBEKISTON
YOZUVCHILAR UYUSHMASI

RESPUBLIKA MA'NAVİYAT
VA MA'RIFAT MARKAZI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
FANLAR AKADEMIYASI

MILLIY MASS-MEDIANI
QO'LLAB-QUVVATLASH
VA RIVOJLANTIRISH
JAMOAT FONDI

"SHAHIDLAR XOTIRASI"
JAMOAT FONDI

Bosh muharrir:
Iqbol Mirzo

Mas'ul kotib:
Shuhrat Azizov

Navbatchi muharrir:
Gulchehra Umarova

Sahifalovchilar:
Erkin Yodgorov
Nigora Tosheva

Tahririyatga yuborilgan maqolalar
muallifga qaytarilmaydi va ular
yuzasidan izoh berilmaydi.

Gazeta 2023-yil 26-dekabrda
O'zbekiston Respublikasi
Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi Axborot va ommaviy
kommunikatsiyalar agentligi
tomonidan 195115 raqam
bilan ro'yxatga olingan.

Kirill yozuvidagi adadi – 7 567
Lotin yozuvidagi adadi – 12 564
Media kuzatuvchilar – 19 215
Buyurtma: G – 140.
Hajmi: 4 bosma taboq, A2.
Nashr ko'rsatkichi – 222.
Tashkilotlar uchun – 223.
1 2 3 4 5 6

Manzilimiz:

Toshkent shahri,
Shayxontohur tumani,
Navoiy ko'chasi, 69-uy

Telefonlar:

Qabulxona: (71) 203-24-20
Devonxona: (97) 745-03-69
jadidgzt@mail.ru (71) 203-24-17
Jadid_gazetasi@exat.uz

"Sharq" nashriyot-matbaa
aksiyadorlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Bosmaxona manzili:

Toshkent shahri,
Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

Bosishga topshirish vaqti: 21:00
Bosishga topshirildi: 21:20
Sotuvda narxi erkin.

www.jadid.uz